Gildebrief

Ambacht van molenaar
is bijgeschreven in de Inventaris
Immaterieel Erfgoed Nederland

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

39e jaargang no. 4 december 2020

COLOFON

Gildebrief
De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.500 stuks in de maanden maart, juni, september en december.
Alle leden van de vereniging hebben het recht in de Gildebrief artikelen te plaatsen, hun mening te uiten en kanttekeningen bij het beleid van de vereniging te plaatsen.
Het hoofdbestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars is niet verantwoordelijk voor deze uitingen en kan hierop niet worden aangesproken.
De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur.
De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel als blad.

Abonnement niet leden
Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties
Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de boekhouder (zie hieronder).

Bestuur van Het GVM
Voorzitter/veligheid
Erik Kopp
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

Secretaris
Tom Kreuning
Molenkade 8, 1829 HZ Oudorp (NH)
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester
Geert Jonker
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Afdelingscoördinator
Kees Kammeraat
opleidingscoordinator@vrijwilligemolenaars.nl

PR & Promotie
Peet Wessels
06 – 2120 7895
communicatie@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie
Willem Boender
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl

Vertrouwenspersonen
Ada Meurs
Van Middachtenmarke 33, 8016 GC Zwolle 06 - 1676 6741
Hub van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg 013 - 536 2100

Verzekering en boekhouding
Jan Wieffer
verzekering@vrijwilligemolenaars.nl
boekhouding@vrijwilligemolenaars.nl

Website
Kees Kammeraat (waarnemend beheerder)

Examencoördinator
Wilma Dondergoor
examencoordinator@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole
Andre Canrinus
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt molenbiotoop
Jorinde Pijnnaken-Vroeijenstijn (De Hollandsche Molen)
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam 020 - 623 8703
DHM@molens.nl

Rekeningnummers
IBAN NL40 TRIO 0198 54 28 95 (algemeen)
IBAN NL26 TRIO 0198 55 85 70 (Gildeverzendingen)
BIC TRIONL2U

Kon. Bibliotheek: ISSN 1381-9151

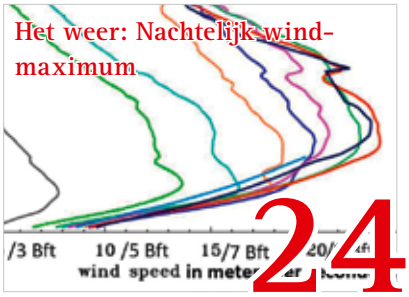

In dit nummer: december 2020

Vacature in bestuur 4
Aanbieding lesboek watermolenaar 5
In de Rouw 6
Verslag van de Algemene Ledenvergadering 8
We hebben wat te vieren 10
Immateriële Erfgoedprijs van het Gilde 11
Ode aan de Molenaar, in contact blijven 12
Van spruiten en schoren 14
Onderzoek naar gelaste stalen molenroeden 16
Het Gilde 50 jaar: alles draait rond de molenaar 18
In gesprek met onze voorzitter 20
Molentermen (5) 22
Het weer: Nachtelijk windmaximum 24
Vacatures 25
Reactie van de Examencommissie op "Toegankelijker maar niet makkelijker" 26
Reactie op "Toegankelijker maar niet makkelijker" 27
Reactie op artikel Karel Ouendag 29
De opleiding stroomlijnen 29
Molenaarsdiploma 30
Kopie zaagschuur in Zweden 31

Redactie Gildebrief
Hoofdredactie: Bas de Deugd
Namens bestuur: Tom Kreuning
Redactieadres: Dirk Karsstraat 47, 4143 AX Leerdam
Tel: 0345 - 630112
redactie@vrijwilligemolenaars.nl
Eindredactie: Mark Dwarswaard
Tekstredactie: Barend Zinkweg

Vormgeving
Studio De Bunschoter

DE BUNSCHOTER
SAMEN COMMUNICEREN

Druk
Drukkerij de Bunschoter, www.debunschoter.nl

Kopij en mededelingen
De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **maartnummer** van 2021 moet in het bezit zijn van de redactie voor 1 februari 2021. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie.Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de redactie.

Wijziging persoonsgegevens
Voor het wijzigen van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij verhuizing, ga je naar "MijnGVM" op de website www.vrijwilligemolenaars.nl. Log in met je emailadres en wachtwoord, vervolgens ga je naar "Mijn Profiel", dan naar "Mijn Gegevens" en vul de nieuwe gegevens in.
Hier kan je ook aangeven of je de Gildebrief wel of niet als papieren versie wilt ontvangen.

Nummer 4

Beste molenaar,

Het decembernummer is weer gereed, het vierde nummer van 2020. Deze vier nummers hebben op de omslag vrouwelijke molenaars gekregen. Het zijn vier nummers van de Gildebrief geworden in een bijzonder jaar.

Gebruikelijk is dit een stukje om terug te kijken, maar nu, in deze tijden, is het een stukje geworden om vooruit te kijken. Ik hoop dat 2021 een jaar wordt waarin we elkaar weer kunnen ontmoeten, bezoekers op onze molens kunnen ontvangen en onze maskers alleen op zetten met Carnaval.

Er is nog een jaar te gaan, voordat in 2022 ons 50-jarige jubileum met 'het jaar van de molenaar' start. Dat zal een jaar worden met veel aandacht voor ons mooie ambacht.

In dit nummer is er aandacht voor een nieuwe prijs: de immaterieel erfgoedprijs. Verder is er een gesprek met onze voorzitter, zijn er reacties op het artikel over de opleiding en onze vaste rubrieken.

Bedankt voor het lezen van weer een jaar lang Gildebrief en de allerbeste wensen voor 2021!

Namens de redactie,
Bas de Deugd

KAM, december 2020

Als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan! Dat betekent online vergaderen, theorielessen via Zoom of op een andere manier. De jaarlijkse verplichte Algemene Ledenvergadering was ook via internet, hetzelfde geldt voor de Opleidingsraad en zo kan ik nog wel even doorgaan. Daarnaast is het gemis aan het sociale en persoonlijke contact tijdens de afdelingsavonden voelbaar. We gaan met minder molenaars en andere vrijwilligers tegelijkertijd naar de molen dan we gewend zijn. We dragen soms zelfs mondkapjes nabij en in de molen en wordt het bezoek aan de molen op een laag pitje gezet of zelfs helemaal geweerd. Ook een weercursus hebben we moeten afzeggen.

Molenaars blijven paraat en standvastig, ondanks al deze beperkingen en al die zaken die even niet kunnen of mogen. De molens draaien en malen. Er wordt rekening gehouden met de maatregelen. Gelukkig kan er daardoor ook best wel weer veel doorgaan, zoals onze eigen toelatingsexamens en de examens van De Hollandsche Molen. Dat gaat weliswaar met minder examinatoren en toekijkers, maar ze gaan tenminste door. Hulde daarvoor, want zo konden de afgelaste voorjaarsexamens in het najaar worden houden.

Aan de internationale conferentie van 5 november (die wij mee hebben georganiseerd) namen 26 landen deel met meer dan 100 internationale deelnemers. Er is een geweldige stap gezet om een internationaal netwerk op te zetten. Dat is een netwerk van molenaars uit verschillende landen en organisaties die zich met molens en molenaars bezighouden, semi-overheden, enzovoorts. Zo proberen we meer te leren van elkaar met als doel het ambacht van molenaar wereldwijd voor toekomstige generaties levend te houden.

Ik ben de laatste maanden weer opgeschrikt door enkele ongevallen met persoonlijk letsel: een gebroken heup, een afgesneden vingertopje, een beknelde voet. Er waren ook wat minder ernstige gevallen, zoals een buil op het hoofd door een vallend luik. De meldingen staan op de lijst van molenincidenten, die geplaatst is op onze website. Het werken in de molen heeft zo z'n risico's. Het gevaar schuilt in een klein verborgen hoekje.

Tijdens de online gehouden Algemene Ledenvergadering hebben de deelnemende leden ingestemd met het verlengen van mijn bestuurstermijn als voorzitter. Ik vind dat een voorrecht en ik dank jullie voor het vertrouwen dat er kennelijk in mij is gesteld. Ik zal me blijven inzetten voor het Gilde. Daarnaast zijn Peet Wessels (Communicatie & PR) en Kees Kammeraat (Opleidingscoördinator) benoemd als bestuursleden.

Laat me afsluiten. Allereerst feliciteer ik de nieuwe molenaars, zij die dit jaar hun getuigschrift van De Hollandsche Molen hebben verdiend. Ook de leerling-molenaars die hun toelatingsexamen hebben gehaald, van harte gefeliciteerd. Nog één hobbel, maar dan is het getuigschrift ook binnen en mag je op alle molens in Nederland draaien, dus hou vol.

Verder wens ik iedereen bijzonder goede feestdagen. Misschien verlopen ze dit jaar anders dan anders, maar de gedachten die bij die dagen horen blijven dezelfde.
En kijk in deze bijzondere tijd een beetje vaker om naar elkaar.

Erik Kopp, voorzitter

Vacature in bestuur

DOOR: LEEN LAGERWERF, bestuurslid

De functie van **Afdelingscoördinator** in het Gildebestuur komt vrij met ingang van 31 maart 2021.

De Afdelingscoördinator zorgt er voor dat de afdelingen hun werk kunnen doen en de voortgang van het Gilde is gewaarborgd.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Afdelingscoördinator zijn onder andere:
– algemene bestuurstaken
– eerste aanspreekpunt voor de afdelingen
– benoemen en registreren van afdelingsbestuurders
– aanstellen en registreren van instructeurs
– hoofdbeheerder van de verenigingssoftware
– contactpersoon met de softwareleverancier

De functie is in principe voor de duur van 4 jaar.
Voor vragen kan je contact opnemen met bij de huidige Afdelingscoördinator of de Voorzitter.

Watermolen Den Haller te Diepenheim,
foto: Ron Keizer

De redactie wenst u fijne feestdagen en een gezond 2020!

Aanbieding lesboek watermolenaar

DOOR: PEET WESSELS

In Nederland zijn ongeveer 100 watermolens, vooral te vinden in het oosten en zuiden van ons land. In die molens zijn ongeveer 70 watermolenaars en ongeveer 60 watermolenaars-in-opleiding actief. Op zaterdag 26 september waren we – vanwege corona – met een kleine groep te gast in de Gennepermolen in Eindhoven voor de aanbieding van het nieuwe lesboek Basisopleiding Watermolenaar. We werden zeer hartelijk ontvangen door Annemie Driessen en Hans Kalkhoven die deze prachtige watermolen onder hun hoede hebben.

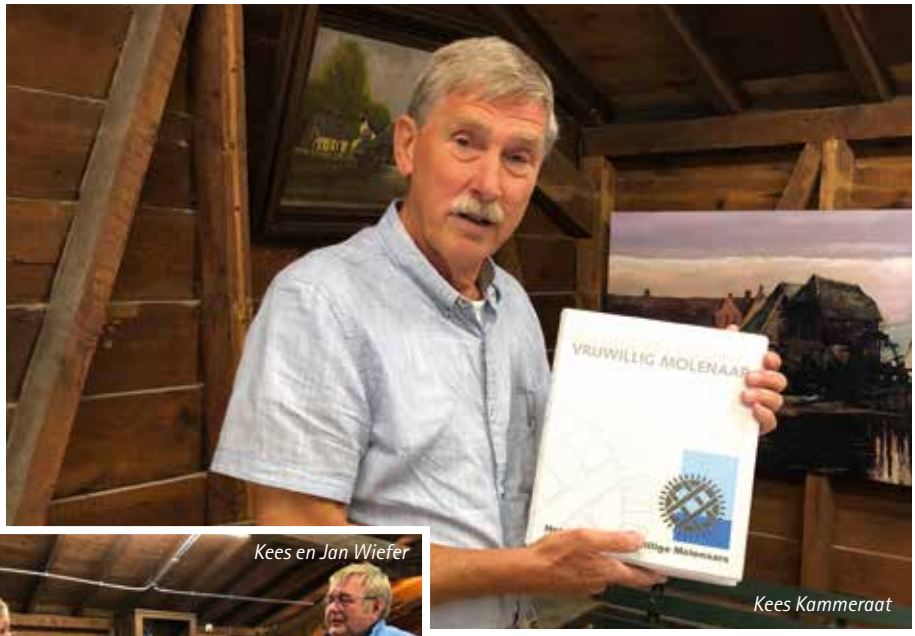

Kees Kammeraat

Grote klus

Rond twee uur kwam iedereen binnendruppelen vanuit alle watermolenregio's in ons land. De koffie en thee stonden klaar evenals heerlijke, zelfgemaakte appeltaart en arretjescake. Daarna nam Kees Kammeraat het woord. Hij is de drijvende kracht geweest achter deze klus om een lesboek voor de watermolenaars samen te stellen. Uiteraard heeft hij dat niet alleen gedaan, want hij heeft veel hulp en steun gehad van ervaren watermolenaars: Gerrit Olink, Ron Keizer, Mark Dwarswaard, Klaas de Jonge, Jan ten Böhmer, Hans Kalkhoven en Wilfred Scholten. Ook enkele gevorderde leerling-watermolenaars hebben hun aandeel geleverd, te weten: Annemie Driessen en Hans Gijsberts. Jan Wieffer bleek de onvermoeibare kracht om dit werk gedaan te krijgen.

Kees en Jan Wiefer

Mooi resultaat

De eerste versie van het lesmateriaal voor de opleiding tot vrijwillige watermolenaar stamt uit 1997. Begin 2018 werd gestart met het herzien van deze lesstof. Dit was een heel proces door de grote verschillen tussen de regio's in bijvoorbeeld de benaming van veel molenonderdelen. Het is ondoenlijk gebleken om al deze streekeigen termen in het boek te verwerken. Er rust dan ook een schone taak op de schouders van de instructeurs om deze streekeigen benamingen over te brengen op de leerlingen, zodat deze niet verloren gaan.

Het boek bevat naast een aantal al wel bekende afbeeldingen vele foto's om de lesstof te verduidelijken. Het was een flinke klus om al dit beeldmateriaal te verzamelen wat overigens met veel plezier gedaan is. Het resultaat mag er wezen: een prachtig lesboek voor watermolenaars.

Verspreiding

Daarna werden de boeken persoonlijk overhandigd aan iedereen die met zoveel geestdrift heeft meegewerkt aan dit boek. Dat verdient onze hartelijk dank, want zonder jullie tomeloze inzet was dit lesboek niet tot stand gekomen! Alle afdelingen hebben de lesboeken voor de instructeurs en de molenaars-in-opleiding meegekregen en de afdelingen zorgen voor de verspreiding ervan.

Het boek heeft 350 bladzijden en is inmiddels binnen te halen via de website van het Gilde (let op 85 MB!) en uiteraard verkrijgbaar in Gildewebshop voor € 85. Dat lijkt veel, maar gezien de kleine oplage en de 'luxe uitgave' is dit toch echt niet te duur. Het auteursrecht ligt bij het Gilde (ISBN:978-90-7270-845-0).

Na het officiële gedeelte was er onder het genot van een hapje en een drankje uitgebreid gelegenheid de molen te bekijken en elkaar weer eens in levende lijve te spreken.

In Memoriam Johan Bakker

Op 14 september overleed op 71-jarige leeftijd Johan Bakker. Al vele tientalle jaren was hij één van de bekendste, meest gewaardeerde en productiefste schrijvers over molens in Nederland.

Het molenaarsvak wordt op dit moment feitelijk uitsluitend uitgeoefend door molenliefhebbers. Naast de vele honderden vrijwillige molenaars zijn er ook nog enkele tientallen beroepsmolenaars. Ook deze grijpen louter naar het vangtouw, omdat ze een zekere liefde voor het vak hebben. Dat zal beduidend anders zijn geweest toen in 1898 het vakblad De Molenaar werd opgericht. Gedurende de 20e eeuw werden de traditionele korenmolens vrijwel allemaal vervangen door meelfabrieken en mengvoederfabrieken. Opvallend genoeg bleef er lange tijd ruimte in het blad voor het wel en wee van de klassieke molens. In het 'molenkatern' – meestal 6 of 8 bladzijden – was er wekelijks, later tweewekelijks, volop ruimte voor nieuws, verslagen, historische- en technische uiteenzettingen over molens. Een schrijver die hier steeds vaker in publiceerde was Johan Bakker, vaak aangeduid met de letters 'JSB'. Artikelen van Bakker kenmerkten zich door diepgravende informatie in een zeer vlotte, toegankelijke schrijfstijl. Hij beschikte over een welhaast grenzeloze molenkennis. Aan het einde van de vorige eeuw bleek het molenkatern steeds minder vanzelfsprekend: een jonge generatie mengvoederfabrikanten begon zich openlijk af te vragen waar al die informatie over klassieke molens in 'hun' vakblad nu eigenlijk voor diende. Om een lang verhaal kort te maken: in 1997 besloot de uitgever van De Molenaar om stoppen met het molenkatern. (Het blad bestaat overigens nog steeds.)

Het was Johan Bakker die destijds de eerste stap zette om het molenkatern als zelfstandig tijdschrift voort te zetten. Met enige ondersteuning van Matthias Coops en ondertekende was het toch vooral Johans zeer grote verdienste, dat in januari 1998 de eerste uitgave van het nieuwe tijdschrift Molenwereld van de persen rolde. Bijna 20 jaar stortte Johan zich vervolgens op de bijna onmenselijke taak om iedere maand een molentijdschrift met 30 tot 40 bladzijden uit te brengen.
Johan was een man met een zwakke gezondheid die toch altijd positief in het leven bleef staan. Wat betreft Molenwereld moest alles volmaakt zijn en dat zat hem soms wel eens in de weg. Natuurlijk was alle hulp van harte welkom, maar als het er op aan kwam hield Johan toch het liefst alle touwtjes in eigen handen. Het was nodig om de lasten over meer mensen te verdelen en Johan hierdoor te ontlasten. Met dat doel werd de Stichting Molenwereld opgericht, maar dat leverde niet het beoogde resultaat op. Een steeds terugkerend agendapunt was: 'de basis moet breder, want als Johan er ooit mee stopt, stopt de Molenwereld'. Begin 2016 voltrok zich deze welhaast niet te vermijden ramp: Johans gezondheid dwong hem een einde te maken aan zijn werkzaamheden voor het tijdschrift, waarna Molenwereld direct tot het verleden behoorde.

Bij de droefenis van Johans overlijden kan tegelijkertijd gesteld worden, dat zijn erfenis in 2020 nog volop doorleeft: Molenwereld maakte in 2018 een doorstart als het halfjaarlijkse blad De Nieuwe Molenwereld. Bovendien heeft u in Gildebrief 2 van dit jaar een boeiend artikel over de Kralingse snuifmolens kunnen lezen van de hand van Jan Bakker die duidelijk het schrijverstalent van zijn vader heeft geërfd!
Moge het zijn nabestaanden tot troost zijn.

WvdL

In Memoriam Jan Knegt

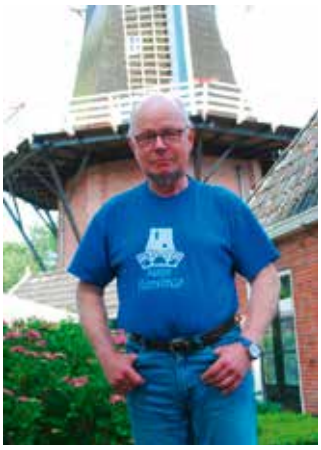

In 1987 organiseerde Jan Knegt voor het eerst een kampeerweek voor molenaars-in-opleiding. Uit alle windstreken waren leerlingen welkom en Hendrik-Jan toog op de fiets vanuit Bedum (Groningen) samen met een vriend naar Hellouw. Daar leerde Jan hun van alles over zijn wipmolen en hoe daar mee te draaien. Dit kamperen viel zo in de smaak, dat Hendrik-Jan een jaar als geslaagd molenaar later weer meedeed. Zijn tent stond op dezelfde plaats als het eerste jaar, op de plaats waar Jan later de voorwaterloop weer open liet graven. De basis voor een lange vriendschap was gelegd, want op onze trouwdag vertrokken wij voor de huwelijksreis naar Hellouw: pas getrouwd en dan naar een inmiddels weer maalvaardige wipmolen.... Wij sliepen bij Jan bovenin de ondertoren.

Jan gaf al vaker aan, dat hij uit Hellouw weg wilde als hij stopte met werken: het was hem toch te eenzaam. Een makelaar in Bedum kwam met een geschikte woning aan: de molenaarswoning van molen Hunsingo. Jan was erg enthousiast in Onderdendam: een klein dorp en dan wonen naast de molen, wat wil je nog meer. Jan begon gelijk als molenaar op meerdere molens, maar besloot om zich volledig op de Zilvermeeuw en de Hunsingo te richten. Verder was hij heel blij met het restaurant onderin de Hunsingo: elke woensdagavond ging hij daar eten. Regelmatig spraken we af om daar gezamenlijk op een andere avond te eten. In de zomer op zondag gingen we op stap met onze pony Charlie voor de wagen en reden dan naar molen Hunsingo. Jan kwam dan naar beneden en dronken we gezamenlijk thee. In die tijd stond de pony in Bedum en hebben we 's avonds heel wat ritjes met Jan erbij gemaakt, daar genoot hij van.

Terug kijkend op wat Jan allemaal heeft gedaan, vonden wij dat dit niet onopgemerkt mocht blijven. Hij had eerder van De Hollandsche Molen de jaarprijs Vernuft en Volharding gekregen voor zijn inspanningen voor de wipmolen, maar hij heeft veel meer gedaan.
We hebben ons toen ingespannen om voor Jan een koninklijke onderscheiding te regelen, wat met hulp van diverse anderen ook gelukt is. In het bijzijn van vrienden en collega's uit Gelderland en Groningen werd hem in december 2014 de versierselen opgespeld. Jan was niet iemand van poespas, maar hier was hij stilletjes toch best een beetje trots op.
Helaas ging het hierna bergafwaarts met Jan. Hij begon steeds meer te vergeten en hij maakte zich ongerust. Bij een onderzoek kwam er alzheimer uit, een donderslag bij heldere hemel, niet helemaal, maar de diagnose kwam wel aan. Eerst wilde Jan er niet aan, maar de alzheimer kreeg steeds meer vat op hem. In oktober vorig jaar besloot hij te verhuizen naar een appartement in Groningen. "Een Knegt werd een heer", grapten wij.
Hij genoot van de mooie woning en de omgeving. Elke veertien dagen haalden wij hem op en dan gingen we rondrijden, het liefst naar molens. Onze laatste keer werd een ritje Drenthe en we zouden snel weer komen. Toen kwam de corona en werd alles anders. Tehuizen gingen op slot en onze ritjes mochten niet meer.

Begin juli was het de laatste keer dat we Jan gezien en gesproken hebben. "Nee, het ging niet goed", zei Jan. Je merkte dat hij een stuk achteruit gegaan was. In september werd Jan getroffen door een beroerte. Hierna ging het nog harder achteruit en Jan wilde niet meer. Zo kwam er drie weken later in zijn slaap een einde aan zijn leven. Een leven dat vooral in het teken stond van molens en behoud van molens.
Wij zullen hem missen.

Hendrik-Jan en Mieke Berghuis, korenmolen Wilhelmina in Noorderhoogebrug

In Memoriam Tom Bos (1930-2020)

Op 20 juni van dit jaar is molenaar Tom Bos overleden.
Tom - officieel Tiemen Gerrit Bos - behoorde tot de eerste lichting gediplomeerde vrijwillige molenaars. Hij maakte zich in het begin van de jaren 1970 met een aantal geestverwanten grote zorgen over de toekomst van de molens als werkende monumenten. Bijna alles stond stil! Dankzij zijn inzet bleef het unieke gebied van de Zeswielen tussen Oudorp en Alkmaar gespaard voor wegaanleg en verdere bebouwing. Mede vanuit dit initiatief werd de Alkmaarse Molenvereniging opgericht, de voorganger van de Molenstichting Alkmaar. Die heeft de strijkmolens uiteindelijk in eigendom verworven.
Tom was aanvankelijk poldermolenaar in de Zijpe, maar de korenmolen bleek zijn grootste liefde. Hij leerde de eerste kneepjes van het vak van Arie Berkhout, beroepsmolenaar op de nabij de Zeswielen gelegen molen 't Roode Hert. Groot was zijn vreugde, toen hij het beheer kreeg over de oude dorpskorenmolen van Schoorl, De Kijkduin. Deze werd in fasen gerestaureerd en uiteindelijk weer maalvaardig gemaakt. Daarbij bracht vernufteling Tom tal van grotere en kleinere verbeteringen aan, net zoals hij bij zijn leermeester Arie had gezien. Onder zijn handen groeide de verscholen en bijna vergeten molen uit tot een levendig trefpunt voor oud en jong: of het nu ging om molenfanaten of kopers van pannenkoekenmeel. Hij zat vol prachtige verhalen en kende tal van anekdotes uit het molenwereldje. Een bezoek aan De Kijkduin nam dan ook al gauw een paar uur in beslag. Het huidige molenaarsteam kan in alle opzichten voortbouwen op het pionierswerk van Tom Bos!

Frits David Zeiler

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van het Gilde van Vrijwillige Molenaars

DOOR: TOM KREUNING
Oudorp, 31 oktober 2020

1. Opening

Voorzitter Erik Kopp opent vanuit de studio van vereniging De Hollandsche Molen in Amsterdam deze eerste online Algemene Ledenvergadering in de historie van het Gilde. Dank aan De Hollandsche Molen voor hun medewerking en technische ondersteuning. De microfoons staan uit maar er kan wel gechat worden. Er is een beperkte agenda. Er wordt zoals ieder jaar even stilgestaan bij de leden die ons ontvallen zijn.

2. Notulen ledenvergadering 6 april 2019

Er zijn geen opmerkingen en de notulen worden goedgekeurd met dank aan de secretaris.

3. Mededelingen van het bestuur

– Corona

De invloed van de beperkende maatregelen door de Corona-pandemie is ook in onze vereniging groot. Er zijn veel bijeenkomsten afgelast en waar mogelijk online gegaan zoals deze ledenvergadering en de vergaderingen van de Opleidingsraad. Excursies gingen niet door en de Internationale Conferentie wordt binnenkort ook online georganiseerd. De weercursus van David Henneveld werd op het laatste moment ook afgelast. De praktijklessen zijn weer opgestart met inachtneming van de RIVM-maatregelen. De theorielessen worden bij veel afdelingen online gegeven. De examens die in het voorjaar werden afgelast, gaan nu in het najaar door met een inhaalslag. Ook het molenbezoek is weer toegestaan. De molenaars blijven standvastig op hun plek en dat is iets om trots op te zijn.

– Internationale Conferentie 'The Craft of the Miller'

De Internationale Conferentie, een onderdeel van het actieplan UNESCO, wordt door zes organisaties vormgegeven. Dit zijn vereniging De Hollandsche Molen (DHM), Het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM), het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde (AKG), het Gild Fryske Mounders (GFM), het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Er zijn nu al zo'n 100 deelnemers uit 26 landen. De opening zal door minister Ingrid van Engelshoven gedaan worden. Er zijn vier internationale sprekers: uit Canada, het Verenigd Koninkrijk, België en Polen. Tussendoor zal de UNESCO-film worden vertoond. Na afloop is er een forumdiscussie. Met deze conferentie willen we leren van elkaar hoe het in andere landen is geregeld met de molens

en de molenaars. Tegelijkertijd wordt er gebouwd aan een gedegen internationaal netwerk.

- **Opleidingen**
  Er is binnen de vereniging weer discussie over de opleiding tot molenaar. Dit is een discussie die al heel lang wordt gevoerd. Er mag best kritisch gekeken worden naar de opleiding die wij met elkaar organiseren. Er zijn vragen en wensen uit het molenveld om de opleiding in te korten, te vereenvoudigen en te faseren. Eigen initiatieven zijn onwenselijk, omdat men dan niet verzekerd is. Dit onderwerp is niet nieuw. Het plan van de 'dorpsmolenaar' was begin deze eeuw in een la verdwenen, maar wordt weer opgepakt. De discussie wordt vervolgd.
  Het nieuwe lesboek 'Opleiding tot watermolenaar' is verschenen en is eind september feestelijk uitgereikt aan de molenaars-in-opleiding en de instructeurs. Kees Kammeraat en zijn medeschrijvers verdienen alle lof voor deze klus welke zo'n twee jaar in beslag genomen heeft. De volledige bestanden staan in pdf op de website in het ledengedeelte. Ze zijn daar gratis te downloaden.
- **Het ledenbestand van april 2019 tot oktober 2020**
  De instroom van nieuwe leden (in opleiding) is 198. De uitstroom is 91, wat betekent dat bijna de helft voortijdig afhaakt. Dat is een zorgelijke ontwikkeling en een aandachtspunt. Het aantal geslaagden ligt op 73, waarvan 63 mannen en 10 vrouwen. Hiervan zijn er 66 windmolenaar en 7 watermolenaar met een gemiddelde leeftijd van respectievelijk 54 en 63 jaar. Het getal 73 klopt niet helemaal: de examens in het voorjaar vonden geen doorgang en de examens in het najaar zijn nog bezig. Dit aantal wordt dus nog hoger.
- **Veiligheid**
  Er zijn in de periode april 2019 tot oktober 2020 vijf ongevallen met persoonlijk letsel geweest. Alle meldingen staan op de website in een lijst. Er zijn acht incidenten gemeld met materiële schade waarbij vuurwerk en weersomstandigheden een voorname rol speelden. Barend Zinkweg vraagt om elk jaar alles op een rijtje te zetten en in een artikel in de Gildebrief te plaatsen om er van te leren. Dit wordt door het bestuur opgepakt.
  De cursus valbeveiliging is door 48 leden gevolgd en zij mogen nu instructie geven. Op de website staat meer informatie en ook filmpjes.

4. Financiën

- **Jaarrekening 2019**
  Het eindresultaat laat een zonnig jaar zien. Het financiële team

bestaat uit penningmeester Geert Jonker, boekhouder Jan Wieffer en ledenadministrateur Willem Boender. Zij worden hartelijk bedankt voor het vele werk en de goede samenwerking. De actie om de leden aan de automatische incasso te krijgen was een groot succes. Het aantal leden dat gebruikt maakt van automatische incasso is gestegen van 950 naar 2006. Dat is 80% van de leden!

- **Hoofdlijnen 2019**
  Er zijn in 2019 meer inkomsten (+4,7 %) en meer uitgaven (+8,5 %). De winst is € 12.000 en dat is 10 % van het bedrag dat jaarlijks door de boeken gaat.
  De contributie laat meer inkomsten zien. Bij de uitgaven is de opleiding wat duurder geworden.
  Er hebben meer leden de ongevallenverzekering afgesloten, wat meer inkomsten oplevert.
  De algemene kosten zijn ongeveer gelijk gebleven. De balans laat een algemene reserve zien van € 138.000.
  De kascommissie 2019 bestond uit Johan Ottevanger, Karel Ouendag en Rob Oosterlee. Zij hebben goed samengewerkt en worden bedankt voor hun inzet. De kascommissie heeft op 9 maart 2020 de jaarrekening van de vereniging over 2019 ontvangen en gecontroleerd. Op basis van deze controle wil de kascommissie de ledenvergadering aanbevelen om de jaarrekening 2019 goed te keuren. Dit wordt door de aanwezigen met een online-applaus bekrachtigd. Johan Ottevanger zwaait af als lid van de kascommissie. Als nieuw lid van de kascommissie wordt Andrien Muijsers voorgesteld. De leden gaan hiermee akkoord.
- **Begroting 2020**
  Er zijn geen wijzigingen in de contributie en de verzekeringspremies. De premie van zowel de WA als de WA-plus is vanaf 2020 onderdeel van de contributie, zonder dat de contributie is verhoogd. Er zijn geen wijzigingen in het uitgavenpatroon. Er wordt uitgegaan van 120 nieuwe leerlingen per jaar en een gemiddeld schadeverloop bij de verzekeringen. De weercursus wordt voortgezet en er wordt geld gereserveerd voor het jubileum in 2022. De vereniging heeft op dit moment 2574 leden. Het aantal nieuwe leden staat nu op 118 en komt waarschijnlijk uit op 140 voor 2020. De begroting wordt door de vergadering vastgesteld en goedgekeurd.

5. Bestuur

Het benoemen van nieuwe bestuursleden moet volgens de statuten door de ledenvergadering gedaan worden. Kees Kammeraat en Peet

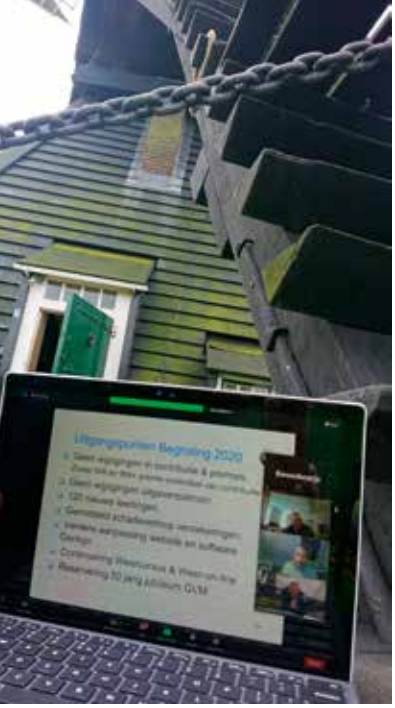

Wessels draaien al volop mee. Kees was al een tijdje adviseur van het bestuur en is nu opleidingscoördinator. Peet is bestuurslid communicatie en PR en is ook voorzitter van de jubileumcommissie. Er zijn geen tegenberichten en de nieuwe bestuursleden zijn nu officieel geïnstalleerd.
De Jubileumcommissie onder voorzitterschap van Peet Wessels is al volop bezig voor het jubileum in 2022. Elke afdeling krijgt in dat jaar een maand om initiatieven te organiseren en zichzelf te presenteren. Er wordt ook een jubileumboek voorbereid.

Afdelingscoördinator Leen Lagerwerf heeft te kennen gegeven om in april 2021 zijn bestuursperiode te willen beëindigen. Er wordt gezocht naar een opvolger.
Vice-voorzitter Tom Kreuning krijgt het woord over de verlenging van het voorzitterschap van Erik Kopp. Er hebben zich geen tegenkandidaten gemeld en ook zijn er geen bezwaren binnengekomen. De ledenvergadering wordt gevraagd in te stemmen met de verlenging van de voorzittersperiode van Erik Kopp. Dit wordt met een digitaal applaus bekrachtigd.

6. Rondvraag en afsluiting

- Heribert Delicaat vraagt of de offerte van De Bunschoter over de kosten van De Gildebrief elk jaar bekeken wordt. Hij vindt de kosten nogal hoog. Het antwoord is ja. De kosten zijn inderdaad aan de hoge kant en er wordt ook naar geschikte andere mogelijkheden gekeken.
- Petro van Doorne heeft een vraag over het keurmeesterschap voor de valbeveiligingssets. Door de beperkende Coronamaatregelen zijn de cursussen hiervoor uitgesteld. Er worden nieuwe afspraken voor 2021 gemaakt. De afdelingen kunnen daar dan op inschrijven. De cursus duurt een dagdeel en daarna ben je voor het leven keurmeester valbeveiliging.
- Hans Gijsbers vraagt of er ook voor takelmateriaal en steenkranen keurmeesters worden opgeleid. Daar wordt aan gewerkt. De firma Aboma werkt aan een werkwijze.
- Barend Zinkweg wil graag meer geld voor de Gildebrief, omdat er nu vaak te weinig ruimte is om met name foto's en afbeeldingen te plaatsen. Er is genoeg kopij en artikelen worden vaak doorgeschoven.
  Er wordt direct gereageerd met de opmerking of een digitale Gildebrief een oplossing kan zijn.
- De voorzitter sluit deze online vergadering onder dankzegging van De Hollandsche Molen. Er waren op het hoogtepunt 26 leden ingelogd en dat is 1 % van het totaal aantal leden.

We hebben wat te vieren

DOOR: NIELS AALBERTS

De Vereniging van Goudse Molenaars is 10 jaar actief op de Mallemolen in Gouda. Na een twee jaar durende renovatie werd deze molen op 18 september 2010 feestelijk in gebruik genomen. In die 10 jaar is er heel veel gebeurd en is er hard aan de weg getimmerd. Sindsdien hebben we bijna 11.000 bezoekers enthousiast rondgeleid. Daarnaast zijn er in de molen tentoonstellingen en zelfs kleine concerten georganiseerd. Aan lokale kunstenaars is de mogelijkheid gegeven om gratis gebruik te maken van een unieke expositieruimte. Hierdoor wist de vereniging een nog breder publiek naar de molen te trekken.

Ook hebben wij een speciale leskist ontwikkeld. Leerlingen van de basisschool kunnen een les over molens volgen. Zo konden al tientallen schoolklassen één van de Goudse molens bezoeken.
De Vereniging van Goudse Molenaars heeft zich ook als doel gesteld om nieuwe molenaars op te leiden. Vier nieuwe molenaars zijn met vlag en wimpel geslaagd nadat ze in Gouda zijn opgeleid. Eén van de geslaagden is sinds kort weer terug binnen de vereniging maar nu als instructeur. De vereniging bestaat op dit moment uit 11 molenaars en 9 leerlingmolenaars.
We zijn een moderne club geworden: we weten landelijk en internationaal molengeïnteresseerden te bereiken via sociale media met meer dan 1000 volgers op Instagram, Twitter en Facebook en via www.goudsemolens.nl
Sinds 2019 is de vereniging ook molen 't Slot gaan beheren voor de gemeente Gouda. De vereniging hoopt daarmee nog meer mensen - uit binnen- en buitenland - enthousiast te kunnen maken voor de prachtige monumentale molens die de stad Gouda rijk is.

Immateriële Erfgoedprijs van het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Sinds 7 mei 2013 staat het ambacht van molenaar op de Inventarislijst van Immaterieel Erfgoed in Nederland. Het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft deze aanvraag voor plaatsing gedaan. Doel van deze aanvraag was het beschermen van onze vaardigheden en kennis om een wind- of watermolen te kunnen bedienen.

DOOR: BAS DE DEUGD

De plaatsing van ons ambacht op de lijst van UNESCO is een feit

Immaterieel erfgoed

Alle tradities, ideeën, geloof, normen, waarden en cultuur bij elkaar noemen we immaterieel erfgoed. Een belangrijk kenmerk is, dat immaterieel erfgoed wordt overgedragen van generatie op generatie en van persoon op persoon. Het behoort tot de basis van een gemeenschap. Met immaterieel erfgoed hebben wij allemaal in ons dagelijks leven te maken. Het is nooit weggestopt. We noemen het ook wel 'levend erfgoed', omdat het in de harten, hoofden en soms in de handen van mensen leeft. Immaterieel erfgoed is de schakel tussen heden, verleden en toekomst. Het is cultuur van nu, maar geeft ook een gevoel van verbondenheid met vorige generaties. Tegelijkertijd is het ook toekomstgericht, omdat mensen het willen doorgeven aan volgende generaties.

Opgenomen op de wereldlijst

Eind 2017 wordt het ambacht van molenaar bijgeschreven op de *Representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van Unesco.* Op die lijst staan inmiddels meer dan vierhonderd elementen van immaterieel erfgoed ingeschreven, uit alle delen van de wereld. Het doel is om beter zichtbaar maken hoe verschillend het immaterieel erfgoed wereldwijde is. Zo wordt het besef van het belang en de betekenis van immaterieel erfgoed in het algemeen bevorderd. De Representatieve lijst is niet zo maar bedoeld als een lijst van topstukken, erkend als belangrijk voor de hele wereld. De lijst maakt daarentegen zichtbaar wat gemeenschappen, groepen en individuen belangrijk vinden.

Ambacht van molenaar
is bijgeschreven in de inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland

Wat betekent plaatsing voor de molenaars?

Met de voordracht maakt de Nederlandse overheid zich hard om samen met de molenaarsgilden het ambacht van molenaar ook voor de toekomst te behouden. Plaatsing op een UNESCO-lijst levert ondertussen veel extra aandacht op. Het molenaarsambacht is er letterlijk door in het zonnetje gezet. Het geeft de molenaarsgilden en dus ook de molenaars een steuntje in de rug voor het vele werk dat zij doen. Het verhoogt het bewustzijn dat een molen niet kan zonder molenaar. Het vestigt ook de aandacht op de belangeloze activiteiten die de molenaarsgilden ontplooien voor dit bijzondere ambacht dat zozeer met Nederland verbonden is.

Voordracht

Om deze aandacht voor het ambacht en het immateriële erfgoed levend te houden stelt het Gilde van Vrijwillige Molenaars de *Immateriële Erfgoedprijs* in. De prijs wordt uitgereikt aan de persoon of organisatie die zich heeft ingezet voor het levend houden van het ambacht van molenaar. De prijs bestaat uit een geldbedrag en een oorkonde.
Weet jij toevallig een leuk project of voorstel dat aandacht geeft aan ons immaterieel erfgoed van molenaar? Ken jij een mooi project dat in aanmerking kan komen voor deze prijs? Stuur dan een bericht met het voorstel naar secretaris@vrijwilligemolenaars.nl.

De prijs zal voor het eerst worden uitgereikt op de Algemene Ledenvergadering van 2022, het jubileumjaar van het 50-jarig bestaan van het Gilde. Voorstellen kunnen worden ingestuurd tot 1 november 2021.

In contact blijven

DOOR: ANJA NOORLANDER, tekst
DANIELLA DE HAAN, foto's

INSTAGRAM: @ODE_AAN_DE_MOLENAARS
@DANIELLADEHAAN.PHOTOGRAPH

Genietend van het uitzicht

Daniella komt met een berg foto's van kinderen van de molen, van gezinnen die wij volgen. We nemen de foto's door en komen tot de slotsom dat het een geweldig idee is. Wat een mooie foto's. De vreugde en het leven spat er vanaf. Het is altijd fijn om aan het eind van het jaar met vrolijke foto's bezig te zijn, om letterlijk naar de toekomst te kijken.
Naarmate de weken voortschrijden, de avonden korter worden en de foto's steeds weer voorbij glijden, komt ons onderwerp dichterbij. Het kruipt onder mijn huid, wroet daar en er komen vragen in mijn hoofd, maar geen letter op het papier. Nu is het onontkoombaar dat de molenaars en hun huisgenoten en gezinnen dichtbij komen. De meesten ken ik goed en beschouw ik als vrienden. Afstand houden van 'het onderwerp' is eigenlijk voor mij geen doen. Maar dit keer is het anders ...

Van kindsbeen af

Kinderen zijn ontwapenend en ik heb er zelf ook één. Ik moet denken aan mijn kleine meid in haar rode ketelpakje, als ik de kinderen van de familie Van der Graaf op het erf van hun Lage Molen zie. Natuurlijk lopen zij ook in ketelpakjes. Mijn dochter is inmiddels 17 jaar. Deze jonge vrouw groeit ook op 'op de molen'. Dat was niet zo vanzelfsprekend, nadat haar vader 9 jaar geleden op zijn molen verongelukte. Dankzij de inzet van molenaars en vrienden kon zij toch opgroeien op de door haar zo geliefde molen. Ik werd aangemoedigd en ondersteund om de molenaarsopleiding af te ronden. Ik leerde met de kop in de wind te staan en soms met de wind mee te buigen net als het riet om ons heen. Ik mag nu thuis malen, ons thuis.
Wanneer ik de onbekommerdheid van de kinderen op de foto's zie, vraag ik mijzelf af of ik niet te voorzichtig ben geweest met mijn dochter. Of ik niet te fel reageerde, wanneer zij in de kap er een luik uit had getild. Of ik niet te voorzichtig was, wanneer ze wilde helpen met afzeilen. Ze is dol op de molen. Ze volgt vol interesse wat de molenaars in onze omgeving doen. Zij houdt van de wind, de Hollandse luchten, de Boezems, het geluid van onze molen, maar malen doet ze niet. Ik hoop dat ik niet in de kiem heb gesmoord, wat nu misschien niet meer tot bloei komt. De toekomst zal het ons leren en we hebben hopelijk nog genoeg tijd.

Zo vader, zo zoon.....en dochter

Op de foto's zie ik ook de dochter van familie De Vries onder toeziend oog van haar vader afzeilen. De twee oudste zonen kunnen het

inmiddels prima zelfstandig, hoewel natuurlijk altijd onder toezicht. Elke keer worden Daniella en ik zo blij van deze foto: door het geluk en de vreugde van deze mini-molenaar! Voor deze kinderen is het zo vanzelfsprekend om in en met de molen te leven.

Kinderen, die hinderen (eigenlijk niet)

Ook de foto's van de familie Van der Graaf geven een bijzonder beeld. Vader brengt tijd door met zijn zoontje, genietend van het uitzicht en de omgeving. Dat terwijl de woning in de molen verdwenen is en volledig verbouwd moet worden. Tijd doorbrengen met je kinderen vertraagt het bouwen. Echter besef ik mij, dat er na vijf jaar geen geld is vrijgekomen voor het terugbrengen van de woning in de molen, dus dit is iets van eindeloos geduld. Met je kinderen genieten van wat er wel is, zorgt dat het draagbaar en vrolijk blijft. Ik ben benieuwd hoe de kinderen van deze familie straks naar deze periode terug kijken. Zal ze dit belemmeren om ooit zelf molenaar te worden? Het geploeter en gezwoeg van het gezin, zonder zicht op een einddatum? Of zal de liefde voor molens en het gebied dit overvleugelen? De tijd zal het leren.

Jong geleerd...

Dol op de molen

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Zeilmakerij van Neerven bv

Sinds 1925

MOLENZEILEN IN WK77 BRUIN OF WIT, MARLON BOLUS ROOD

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028
Fax. 0412-627973
info@zeilmakerijvanneerven.nl

DEGELIJKHEID EN GEGARANDEERD DE BESTE KWALITEIT !!

Van spruiten en schoren

Het bouwbestek van de Pendrechtse Molen in Barendrecht stamt uit 1731. Daarin is te lezen, dat deze molen oorspronkelijk gebouwd is met een lange spruit in het midden van de kap: een zogenaamde middenbalk. Er zijn ook foto's bewaard gebleven waarop die te zien is. Pas in 1944 is die vervangen door een lange spruit voorin de kap. In 2015 bleek, dat beide spruiten uit 1977 vervangen moesten worden. Er is toen voor gekozen om de lange spruit opnieuw in het midden van de kap te leggen. Daarbij speelde de vraag of de molen daarna ook zwaarder te kruien zou zijn.

DOOR: BAREND ZINKWEG (Met dank aan Jan Hofstra en Kees Kammeraat)

Inhijsen middenbalk 3-12-20

Het nut van spruiten en schoren

Om te beginnen kan je je afvragen waarom een molen spruiten en schoren heeft en wat het verschil is tussen die spruiten. Ik heb er niet voor doorgeleerd, maar ik heb het volgende onthouden:

1 - de korte spruit plus schoren zijn er vooral om de molenkap om te kunnen trekken
2 - de lange spruit met schoren zijn er vooral om de staart van de molen af te duwen

De staart met schoren hebben een behoorlijk gewicht en de zwaartekracht zorgt er voor dat alles recht naar beneden wil hangen. Bovendien maakt de kruiketting altijd een kleine hoek in de richting van de molen. De staart wordt dus niet alleen naar opzij, maar ook altijd naar binnen en naar beneden getrokken. Daarom heb je iets nodig wat het zakken van de staart tegengaat. In ons land is dat altijd een lange spruit - vóór of in het midden van de kap - met daaraan verbonden de lange schoren.

Zijn ze ook noodzakelijk

In Nederland hebben alle bovenkruiers met een staart twee spruiten en twee schoren. Die spruiten komen in twee soorten voor: een korte en een lange spruit. De lange spruit komt ook in twee soorten voor: vóór het bovenwiel of in het midden van de kap. Dat alles geldt voor Nederland, maar niet voor heel wat molens in het buitenland. Daar zijn niet alleen molens met twee spruiten zoals bij ons. Daar staan ook molens:

- zonder korte schoren en met alleen een lange spruit plus schoren
- zonder lange schoren en met alleen een korte spruit plus schoren
- helemaal zonder spruiten en schoren.

Dat kan dus blijkbaar ook en dat werpt een nieuw licht op die vraag over het kruien.

Het kan dus ook anders

Bij Molen Ter Geest en Te Zande in Deerlijk (België) ontbreken de korte schoren. Daar zorgen de lange schoren er voor, dat de staart voldoende afstand heeft tot het middelpunt van de molen. Staartbalk, lange spruit en lange schoren zorgen er ook voor dat de kap op de wind gezet kan worden.
Bij Molen Ter Zeven Wegen in Denderwindeke

Geen lange schoren in Denderwindeke bij Molen ter Zeven Wegen

(België) ontbreekt de lange spruit en daarmee ontbreken ook de lange schoren. Hier zijn de voeghouten verlengd tot ver naar achter en de kap is verlengd met een 'kapkapel'. Aan het eind daarvan hangt een zware balk waaraan de onderkant van de staartbalk is vastgemaakt. Op die manier wordt er voor gezorgd, dat de staartbalk voldoende afstand heeft tot het middelpunt van de molen. Deze uitbouw aan de kap wordt een 'eg' genoemd. Hier zijn het dus de staartbalk, korte spruit en korte schoren waarmee de kap omgetrokken wordt. In La Mancha in Spanje staan bovenkruiers met alleen een staartbalk en dus zonder spruiten en zonder schoren. Daar is het de staartbalk die het helemaal alleen moet doen. Boven op de molen ligt een ronde spitse kap en de staartbalk loopt door tot in de punt en is daarmee één van de kapspanten.

De staart volgt de schuinte van de kap en steekt zodoende aan de onderkant ver naar achter. Deze bouwwijze komt in veel meer landen voor en vaak is onder aan de staart een karrewiel aangebracht om de staart te ondersteunen.

Wat is er veranderd

In de Pendrechtse Molen is bij het verleggen van de lange spruit het krachtenspel in het buitenkruiwerk veranderd. Zowel de spruitbalk als beide lange schoren zijn korter geworden. Korter betekent sterker en dat dus is gunstig. Daarnaast zijn de lange schoren steiler komen te staan, maar ook dichter bij elkaar: het eerste is niet gunstig, maar het tweede wel. De middenbalk wordt meer naar boven gedrukt en de lange schoren worden zwaarder belast. Jan Hofstra heeft daar een uitvoerig artikel over geschreven met berekeningen. Dat artikel zal waarschijnlijk nog dit najaar in het blad Molinologie geplaatst worden.
Aan de onderkant van de staartbalk is er niets veranderd: die hangt nog steeds op dezelfde plek als daarvoor. Bij het kruien maakt het kruirad nog steeds precies hetzelfde rondje om de molen als daarvoor. Het gewicht van de kap is ook hetzelfde gebleven.

Zwaarder kruien?

Kruien is een inspanning die jij als molenaar levert om de kap te verzetten. Daar spelen maar van twee dingen een rol: het **gewicht** van de kap en de **afstand** van het kruirad tot het midden van de molen. Wat er gebeurt in de kap en tussen het kruirad en de kap, speelt bij het leveren van jouw inspanning geen enkele rol.
Het rondje rond de molen is bij de Pendrechtse Molen hetzelfde gebleven. Dat geldt dan ook voor de afstand tussen het kruirad en het midden van de molen. Het gewicht van de kap is ook niet veranderd. Dat betekent, dat de inspanning voor mij als molenaar bij het kruien ook hetzelfde moet zijn gebleven. De belasting van de spruit en de lange schoren is wel veranderd, maar de belasting van de kruiketting niet. Om de lange spruit te ontlasten heb ik overigens al jaren permanent een stut onder tegen de staart staan. Dat blijf ik doen, want de zwaartekracht werkt 24 uur per dag elke dag.

Helemaal geen schoren bij de molens van La Mancha

Er zijn mensen die verwachten, dat een molen zwaarder gaat kruien als de lange spruit dichter bij de korte spruit ligt. Hoe moet het dan zijn om een molen te kruien die helemaal geen lange spruit heeft? Het verkruien van die molen in La Mancha zal zelfs minder kracht kosten, omdat het kruirad zo ver van de molen weg staat. Je doet er wel langer over, omdat het rondje om de molen groter is. Duidelijk is dat de staartbalk het daar wel zwaar voor z'n kiezen krijgt, omdat die het helemaal alleen moet doen en erg lang is.

Bij mij aan de molen heb ik nu de theorie aan de praktijk kunnen toetsen. Is het kruien zwaarder geworden? Mijn armen vertellen me, dat ze geen enkel verschil merken en mijn rug bevestigt dat. Wat ook hetzelfde is gebleven, is dat ik kruien nog steeds niet het leukste onderdeel van m'n werk vind: het blijft een inspanning.

Geen korte schoren in Deerlijk

Onderzoek naar gelaste stalen molenroeden

Nieuw-Scheemda, De Dellen, roedebreuk 20-09-2020

DOOR: ED VAN GERVEN FOTO'S: ANNE WIERINGA

Afgelopen maanden zijn we opgeschrikt door roedebreuk bij de Goudriaanse Molen in Goudriaan en De Dellen in Nieuw Scheemda. Een overzicht van de laatste 20 jaar leert ons, dat deze breuken regelmatig voorkomen. Wat is hier aan de hand? Zeker bij molens in een stedelijke of drukke omgeving kan het afbreken van een roed ernstige gevolgen hebben. Gelukkig hebben zich bij de laatste breuken geen persoonlijke ongelukken voorgedaan. Toch was dit aanleiding voor De Hollandsche Molen een onderzoek in te stellen naar de mogelijke oorzaken om voorzorgsmaatregelen te kunnen treffen. Bij de vereniging stond al vóór de genoemde ongelukken de problemen met roeden hoog op de agenda.

Geen paniek

"Voor alle duidelijkheid: er is geen aanleiding voor paniek. Veel tekortkomingen aan gelaste stalen molenroeden worden wel op tijd opgemerkt. Dat is gelukkig altijd al zo geweest. Toch blijven er op regelmatig roedbreuken optreden en dat patroon moeten we doorbreken", zegt Matthijs Ero, adviseur molens bij De Hollandsche Molen, die het onderzoek leidt. "Opvallend is, dat de onderhoudstoestand van gebroken roeden meestal goed is. De onderdelen staan goed in de verf of teer en worden regelmatig gecontroleerd. De oorzaken moeten dus ergens anders worden gezocht. Zolang die niet duidelijk zijn, draagt elke roed een zeker risico in zich."

De Hollandsche Molen wil om te beginnen de risico's in kaart brengen. Dit moet goed onderzocht worden en met die kennis oplossingen vinden om zo roedebreuken zoveel mogelijk te voorkomen, in ieder geval in stedelijke gebieden.

Wat weten we tot dusver?

Mede door de invoering van de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM) is er meer regelmaat ontstaan in het onderhoud van de molens in Nederland. Roeden worden regelmatiger geïnspecteerd en opgenomen in het planmatig onderhoud, waaronder het doorhalen van roeden. "Je zou dus verwachten, dat het aantal roedbreuken sterk moet teruglopen, maar goed onderhoud heeft daar maar gedeeltelijk invloed op. De oorzaken zijn veel breder en het blijkt een reeks van factoren te zijn die de levensduur van een stalen molenroed mede bepalen", stelt Ero.
Voorlopig is er alleen sprake geweest van materiële schade, maar het afbreken van een roed brengt grote veiligheidsrisico's met zich mee. Ero: "Het molenveld mag met die kennis deze problemen beslist niet onderschatten. Iedereen dient zich meer bewust te zijn van

Ravage na de roedebreuk

De molen met de gebroken roede

de mogelijke risico's, zodat hierop op tijd in kan worden voorzien. Gezamenlijk kunnen wij dan niet alleen ongelukken voorkomen. We kunnen ook voorkomen dat molens anders aan de ketting moeten als blijkt dat problemen acuut zijn en er meer onderzoek nodig is. We willen problemen juist op tijd kunnen opmerken, zodat een eigenaar niet voor onverwacht hoge kosten komt te staan."

Metaalmoeheid

Roedbreuk als gevolg van roestvorming lijkt niet de enige reden te zijn. Ero wijst op een andere belangrijke factor die zich in de loop van de jaren kan opduiken en de levensduur korter maakt.
"Dat is metaalmoeheid. Die kan bijvoorbeeld ontstaan als gevolg van een kleine fout in het ontwerp of in de uitvoering. Daarnaast kun je je voorstellen, dat het risico van een roedbreuk groter is bij molens met een grotere vlucht of die zwaar belast worden. De krachten door de wind en de draaiing van het wiekenkruis is beslist van invloed, net als het wieksysteem of de toegepaste houtsoorten. Deze kunnen het wiekenkruis extra zwaar maken waardoor met name de lassen zwaarder belast worden."
Vanaf de jaren tachtig zijn er verschillende richtlijnen geweest om de kwaliteit van gelaste roeden te verbeteren. Op roeden van vóór die tijd is eigenlijk geen zicht op de precieze bouwwijze. Opvallend daarbij is dat veel van die roeden zich al bewezen hebben. "Er zijn molenroeden uit de jaren 60 en daar mankeert soms maar weinig aan: men nam soms ook het zekere voor het onzekere. Maar dat kan je dus ook op het verkeerde been zetten, want metaalmoeheid laat zich niet gemakkelijk inschatten."

Vervolgonderzoek

In het onderzoek wordt nauwgezet gekeken naar alle mogelijk factoren die van invloed zijn op de levensduur. Er wordt een methode uitgewerkt om de kwaliteiten van een roed te kunnen inschatten. Daaruit volgt een advies. Dat advies hoeft niet automatisch 'vervangen' betekenen, maar het kan zijn dat ze de komende jaren op speciale punten met een bepaalde regelmaat gecontroleerd moeten worden. Of misschien is het advies aan de molenaar van een bepaalde molen: zet eens een ander end beneden of voer minder zeil op de roed waaraan mogelijk meer risico zit. Molenaars kennen hun molen doorgaans als de beste en zij kunnen misschien eerder gebreken aan roeden opmerken, als zij weten waarop ze moeten letten.
Mede door de problemen van de deelbare roeden in het verleden is er veel kennis ontstaan over de krachten die op de roeden werken. Die kennis wil De Hollandsche Molen graag verzamelen en beschikbaar stellen aan een breder publiek. De vereniging verwacht in de loop van 2021 het onderzoek af te ronden.

Oproep

Denkt u ook vanuit uw kennis en ervaring iets te kunnen zeggen over de levensduur en de constructieve sterkte van molenroeden? Geef het door aan De Hollandsche Molen via dhm@molens.nl.

Overzicht roedbreuken

Jaar	Molen	Roe	Leeftijd	Vlucht	Wieksysteem	Fabrikant
2001	De Kat, Uitgeest	Buiten	28	25,4	Oud-Hollands	Hoogovens
2001	De Zoeker, Zaandam	Binnen	130	22,0	Oud-Hollands	Pot
2002	St.Antonius, Halsteren	Binnen	± 100	24,5	Fokken	Pot
2005	Overwaard 2, Kinderdijk	Binnen	22	29,5	Oud-Hollands	Derckx
2005	Nederwaard 7, Kinderdijk	Binnen	33	28,0	Oud-Hollands	Waterschap
2006	Nieuw Leven, Wognum	Binnen	50	25,0	Fokken	Burger
2010	Rode Hert, Oudorp	Binnen	21	24,8	Ten Have/Van Bussel	Straathof
2013	Poldermolen Wadenoijen	Binnen	21	25,0	Oud-Hollands	Buurma
2014	Schoolmeester, Westzaan	Binnen	57	20,7	Oud-Hollands	Beudeker
2018	Groetermolen, Groet	Buiten	32	21,5	Fokken	Derckx
2020	Goudriaanse Molen	Buiten	35	29,2	Fokken	Straathof
2020	De Dellen, Nieuw Scheemda	Buiten	35	23,0	Zelfzwichting	Buurma

Het Gilde 50 jaar: alles draait rond de molenaar

DOOR: PEET WESSELS, VOORZITTER JUBILEUMCOMMISSIE

De vorige eeuw kwamen er veel molens stil te staan en ook het ambacht van molenaar dreigde te verdwijnen. Om dit alles tegen te gaan is een kleine groep molenliefhebbers gestart met het organiseren van een opleiding tot molenaar. Uit dit initiatief is in 1972 het Gilde van Vrijwillige Molenaars ontstaan. In 2022 bestaat ons Gilde dus alweer 50 jaar en dat gaan we uitgebreid vieren!

Jubileumjaar 2022

Hiervoor is er een commissie gevormd voor het vormgeven van een feestelijk jubileumjaar. Eind 2019 zijn we begonnen met het maken van de eerste plannen. De commissie bestaat uit: Jos Betting, Thomaz van Os, Bas de Deugd, Nico Willems, Jesse in't Veld, Ramon Kroes en Peet Wessels (voorzitter). De omstandigheden zijn door corona niet ideaal. Ondanks dat hebben we inmiddels een mooi plan voor 2022 gemaakt. Uiteraard zal er nog veel uitgewerkt worden, maar het raamwerk is klaar.

Activiteiten

Het wordt vooral een feest voor en door de molenaar. Het thema van het feestjaar is daarom "Alles draait rond de Molenaar". Daarbij zijn het doorgeven van het ambacht van molenaar en het versterken van contact tussen de molenaars belangrijke onderdelen.
Het jubileumjaar zal in januari 2022 officieel worden geopend en we hopen op de aanwezigheid van belangrijke gasten. Het plan is om in december het jaar gezamenlijk feestelijk af te sluiten. We gaan proberen om het jaar 2022 uit te roepen tot Jaar van de Molenaar. Daarvoor benadert de jubileumcommissie verschillende 'ambassadeurs' en 'medestanders' om ons te steunen in dit plan. Graag horen wij van jullie wie er mogelijk interesse heeft om ons initiatief te ondersteunen. Nico Willems zal hiervoor voor de jubileumcommissie de contactpersoon zijn: willemsna@gmail.com.

Afdelingen betrekken

Gedurende het jaar worden er tal van activiteiten georganiseerd waarbij er inzet vanuit de afdelingen wordt gevraagd. Het is de bedoeling, dat elke afdeling gedurende één maand allerlei activiteiten zal houden in en rond de molens. Daarbij krijgt vooral de streekeigenheid een voorname rol.
Er is hiervoor voor elke afdeling geld beschikbaar en we hopen natuurlijk op een mooie afwisseling aan feestelijke activiteiten. We vragen de afdelingen om hun activiteiten bekend te maken in de eigen regio via het eigen netwerk. De jubileumcommissie zal de activiteiten van de betreffende afdelingen landelijk in het zonnetje zetten. In de bijgevoegde tabel is te zien in welke maand van het jaar welke afdeling aan de beurt is. Dus molenaars, mochten jullie leuke ideeën hebben voor het jubileumjaar? Meldt deze dan bij jouw afdelingsbestuur, zodat jullie maand een geweldig feest wordt!

Recordpoging draaiende molens

In het Jaar van de Molenaar willen we op zaterdag 9 april 2022 een wereldrecord gaan vestigen met zoveel mogelijk draaiende molens en dus zoveel mogelijk molenaars tegelijk aan het werk. Joan Harmsen en Tom Kreuning zullen dat gaan organiseren.

Molenaarsverhalen gezocht

De jubileumcommissie wil ter ere van het vijftigjarig bestaan een boek met molenaarsverhalen uitbrengen. Daarvoor wordt jullie medewerking gevraagd bij het inleveren van molenaarsverhalen. Commissielid Jos Betting is op zoek naar verhalen uit elke afdeling. Uiteindelijk worden alle verhalen gebundeld in een mooi boek met veel foto's. Jos komt graag langs voor een vraaggesprek. In overleg kunnen er ook filmopnames worden gemaakt bij de

Thomaz van O

Nico Willems

Peet Wessels

molen waar het over gaat als aanvulling op het verhaal. Deze opnames worden samen een korte film en zullen dan tijdens de jubileummaand van die afdeling gepresenteerd worden. Uiteindelijk zal er een molenaarsfilm worden gemaakt van alle prachtige beelden van de molens en molenaars uit alle windstreken van het land. Dus heb je een mooi molenaarsverhaal? Laat het Jos weten: josbetting@ziggo.nl. Alles draait rond de Molenaar! Het wordt een feestjaar wat we hopelijk intens en grootschalig kunnen vieren.

Maand in 2022	Afdeling	Contactpersoon	E-mail & telefoonnummer
Januari	Landelijke aftrap	Peet Wessels	typicaldutchart@gmail.com 06-21207895
Februari	Utrecht	Bas de Deugd	basdedeugd@gmail.com 06-42517806
Maart	Groningen	Nico Willems	willemsna@gmail.com 06-15006865
April	Limburg	Peet Wessels	typicaldutchart@gmail.com 06-21207895
Mei	Noord-Holland	Bas de Deugd	basdedeugd@gmail.com 06-42517806
Juni	Overijssel	Jos Betting Thomaz van Os	josbetting@ziggo.nl 06-22908213 thomaz.vanos@gmail.com 06-41841776
Juli	Zeeland	Jesse in't Veld	jesseintveld95@gmail.com 06-57379439
Augustus	Friesland	Nico Willems	willemsna@gmail.com 06-15006865
September	Zuid-Holland	Jesse in't Veld	jesseintveld95@gmail.com 06-57379439
Oktober	Noord-Brabant	Peet Wessels	typicaldutchart@gmail.com 06-21207895
November	Drenthe	Nico Willems	willemsna@gmail.com 06-15006865
December	Gelderland Landelijke afsluiting	Jos Betting Thomaz van Os Bas de Deugd	josbetting@ziggo.nl 06-22908213 thomaz.vanos@gmail.com 06-41841776

Jesse in 't Veld

Jos Betting

Ramon Kroes

In gesprek met onze voorzitter

Erik Kopp

Tijdens een molenexcursie in de provincie Zuid-Holland leerde ik Erik Kopp kennen. Ik was daar samen met de andere molenaar van korenmolen Windlust uit Wassenaar, Jeroen Oorsprong. We raakten aan de praat en Erik vertelde, dat hij enkele maanden later op zou gaan voor het molenaarsexamen. Zo ontstond het idee om een aantal malen met ons mee te draaien. Nadat hij de eerste keer zeilen had voorgelegd en de molen enkele malen had gevangen, was het voor mij al duidelijk dat hij zou uitgroeien tot een uitstekende molenaar. Het werd ook al snel duidelijk, dat hij meer kennis van het weer had dan Jeroen en ik samen. Hij komt nog steeds met grote regelmaat op onze molen. Hij is alweer bijna vijf jaar voorzitter van ons Gilde en daarom vroeg ik hem of hij iets over zichzelf zou willen vertellen. Zo kwam dit artikel tot stand.

DOOR: CARL DOEKE EISMA, molenaar van de Windlust in Wassenaar

Loopbaan

Erik is op 6 april 1957 in Leiden geboren. Ik weet niet waarom zijn ouders voor deze voornaam gekozen hebben, maar het is zowel een Friese als een Scandinavische voornaam. Het is opgebouwd uit de Germaanse woordjes *eer* en *rik* in de betekenis van 'machtige heerser'. Zowel in zijn werkzame leven als daarna is deze betekenis aardig tot zijn recht gekomen, zoals uit de rest van dit verhaal zal blijken.

Zijn vader werkte op dat moment als officier bij het Marinevliegkamp Valkenburg. Erik heeft ook nog een drie jaar oudere broer die in Amerika woont. Het bleek dat de appel niet ver van de boom zou vallen. Vanaf zijn twaalfde wist hij al, dat hij net als zijn vader bij de marine wilde. Het gezin verhuisde vaak, zoals bij de marine gebruikelijk is. Zo heeft Erik tijdens zijn jeugd enkele jaren op Curaçao gewoond. Na de middelbare school ging hij in 1975 naar het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder. Na een opleiding van drie jaar ging hij als officier aan het werk. In 1981 stapte hij over van de varende marine naar de vliegende marine. Omdat hij een oogafwijking heeft, kon hij geen vliegenier worden maar werd hij navigator. Dit verklaart ook waarom hij zoveel verstand van het weer heeft. In 1983 trouwde hij met Karin, die huisarts van beroep was. Ze kregen drie zonen.

Uiteraard heeft hij veel van de wereld gezien en al op jonge leeftijd moest hij leiding geven aan anderen. Dat komt goed uit voor iemand die op dit moment voorzitter van ons Gilde is. Het Gilde is overigens minder duidelijk van structuur dan de marine. In 2013 zwaaide hij af en toen had hij de hoogste rang bereikt die binnen de marine haalbaar is, te weten viceadmiraal.

Molenaar

Binnen de krijgsmacht is het gebruikelijk, dat men rond de leeftijd van 55 jaar afzwaait. Erik had toen een leeftijd waarop men nog alle kanten uit kan. Tijdens lange afstandswandelingen had hij al vaak met belangstelling naar de molens gekeken die hij op zijn route tegenkwam. Omdat hij iets heel anders wilde gaan doen, gaf hij zich vrij snel na het afzwaaien op voor de opleiding tot molenaar. Hij begon zijn opleiding bij Jaap van den Akerboom, molenaar van korenmolen Nieuw Leven in Hazerswoude-Dorp. Die heeft hem de basisvaardigheden bijgebracht.

Later is Erik - zoals hierboven staat - bij Jeroen en mij op korenmolen Windlust in Wassenaar 'de puntjes op de i' komen zetten. Hij is in 2015 voor het molenaarsexamen geslaagd. Dit examen werd in april afgenomen en meteen erna werd hem al gevraagd of hij landelijk voorzitter van het Gilde wilde worden. In november van datzelfde jaar werd hij tijdens de algemene ledenvergadering tot voorzitter gekozen. En dan te bedenken dat hij nog maar net kwam kijken in ons molenwereldje. Het lijkt me waarschijnlijk, dat zijn loopbaan binnen de marine hierbij een rol gespeeld zal hebben. Hij had al aangetoond leiding te kunnen geven al is de molenwereld niet te vergelijken met de marine (zoals ik al eerder schreef).

Erik aan het roer van 'Leviathan' een Dehler 39

De Munnikenmolen te Leiderdorp

Voorzitter

Iedere molenaar of groep van molenaars is baas op de eigen molen en dat is maar goed ook. Natuurlijk moet je rekening houden met anderen, zoals stichtingsbesturen, eigenaren en gemeenten. Sinds het virus is uitgebarsten, werd wel heel erg duidelijk dat algemene regels doorslaggevend kunnen zijn. Maar toch, 'baas op de eigen molen' zou ik zeggen als een variant op de slogan van de Dolle Mina's: baas in eigen buik.
Daar komt nog bij dat alle denkbare beroepen in ons land terug te vinden zijn binnen de molenwereld: vogels van wel heel diverse pluimage. Ga daar maar eens leiding aan geven. En dan ook nog die eigenwijze Friezen die een eigen Gild hebben. Ik durf dit op te schrijven, omdat ik zelf zo'n eigenwijze Fries ben.
Erik is nu vijf jaar voorzitter en heeft al heel veel bereikt, naar mijn bescheiden mening. Hij heeft veel afgereisd - zeker in het begin - omdat hij als een goede voorzitter de mensen en de afdelingsbesturen persoonlijk wilde leren kennen. Onderwerpen als samenwerken, veiligheid en de opleiding kwamen dan veelal ter sprake. Ook het feit, dat het ambacht van molenaar in 2017 door de UNESCO is opgenomen in de lijst van immaterieel erfgoed, is mede aan hem te danken. Een prima zaak. Niet de molens zelf geven de doorslag, maar het aan volgende generaties doorgeven van ons ambacht. Want het is weldegelijk een beroep of een ambacht. Wanneer mensen van een hobby spreken, probeer ik dat altijd te weerleggen. Het is veel meer dan een hobby.

Passie

Op mijn vraag aan Erik of hij er spijt van heeft dat hij molenaar geworden is, is zijn antwoord duidelijk: "Zeker niet, het is één van de betere beslissingen in mijn leven. Ik draai en maal op twee geheel verschillende molens: een kleine wippoldermolen, de Munnikkenmolen in Leiderdorp en een grote ronde stenen stellingkorenmolen Windlust in Wassenaar. Beide geven me veel voldoening, al gaat mijn echte passie uit naar de poldermolen. Het geeft me ook een goed gevoel, dat ik deze werktuigen mag en kan bedienen. Tegelijkertijd probeer ik me dan voor te stellen hoe dat vroeger ging. Daarmee voel ik me verbonden met vroeger en hoop ik dat ik iets van dat gevoel over kan brengen aan een volgende generatie."

Overigens is het niet zo dat Erik alleen maar met molens bezig is, ook al gaat hier veel tijd in zitten. Los van het volgen van een studie Italiaans gaat hij graag een flink eind fietsen, hardlopen en niet te vergeten zeilen. Ook heeft hij tot tweemaal toe de Kennedymars gelopen. Dat wil zeggen: 80 kilometer afleggen binnen 20 uur. Misschien heeft het molenvirus hier wel toegeslagen, al moet je in deze tijd erg voorzichtig zijn met het woord virus. Wat mij betreft mag hij nog wel een tijdje voorzitter van ons Gilde blijven.

Molentermen (5)

DOOR: BAREND ZINKWEG

Kruias

Een kruier

Als je een idee hebt van de geschiedenis van een woord, heb je meer kans dat je zo'n woord ook zal onthouden. Soms duurt het wat langer voor je er achter komt waar een molenterm vandaan zou kunnen komen.

Oud-Nederlands

Het woord **kruias** bestaat uit twee delen: *krui* en *as*. In molens vind je assen en spillen; ze draaien allebei, maar assen liggen en spillen staan. Deze as wordt gebruikt om te *kruien*. Eén van de betekenissen van kruien is het *sjouwen met koffers*. Vroeger was reizen alleen weggelegd voor de rijken en die gingen niet zelf met hun koffer lopen slepen. Daar huurden ze anderen voor in en die heette kruier. Een kruier is iemand die koffers draagt, versjouwt of met een kruiwagen verplaatst op een perron in een station, op een havenkade en later ook op een vliegveld. In een ander woordenboek vind ik voor *kruien*: iets vervoeren op een karretje of een kruiwagen. Zo'n *kruiwagen* komt in veel verschillende vormen voor, maar meestal heeft die een bak, twee handvaten en maar één wiel. Vroeger stonden er ook bij molens kruiwagens met er bovenop een apparaat om een touw mee op te wikkelen. Die kruiwagen werd over een paal gezet

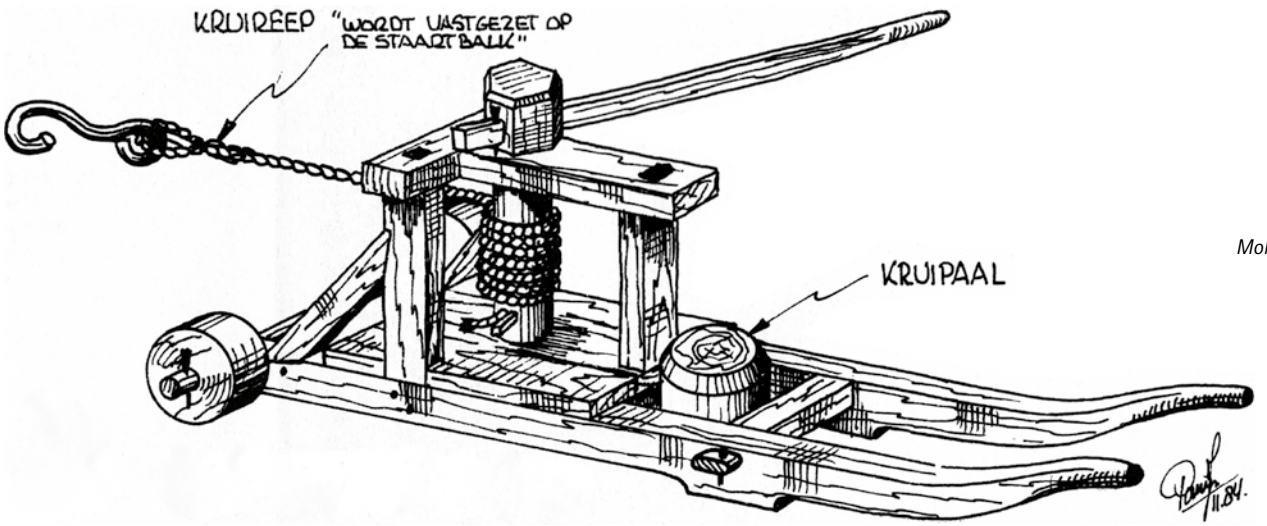

Molenkruiwagen

en het touw werd vastgemaakt aan de staart van de molen. De rest snap je wel.
Dat kruien heeft dus alles met sjouwen en verplaatsen te maken.
Dat is precies wat wij doen als we de molen op de wind zetten.

Nog ouder Nederlands

Die kruias heeft nog een andere naam: munnik. Als ik daar naar op zoek ga, wordt het erg lastig. Lange tijd vind ik alleen maar, dat dit woord afstamt van het woord monnik. Je weet wel: van die mannen in een zwarte 'jurk' die in een klooster wonen. Dat verklaart wel namen zoals Munnikenpolder, Munnikenzijl en Munnikenmolen. Daar zullen in het verleden wel monniken aan te pas gekomen zijn. Ook kom ik heel vaak Munnik tegen als achternaam, zoals bij muzikant Paul de Munnik. Pas na lang zoeken heb ik op het internet in een heel oud woordenboek verschillende betekenissen gevonden. Eén daarvan is: de spil van een wentel-trap. Dat is natuurlijk wel totaal iets anders dan een kruias, maar als je van boven naar beneden kijkt, dan zie je een overeenkomst: een ronde paal met rondom uitsteeksels. Daar moeten we het dan maar mee doen.

Bedenk steeds: weten is goed, snappen is beter en blijf nieuwsgierig.

Kloppen je gegevens nog?

Je kunt dit controleren op de website van Het Gilde; www.vrijwilligemolenaars.nl ga dan naar INLOGGEN, vervolgens naar MIJN PROFIEL en dan naar MIJN GEGEVENS en pas deze zo nodig aan.

Had u hier uw advertentie willen hebben?

Neem dan contact op via boekhouding@vrijwilligemolenaars.nl

Nachtelijk windmaximum

DOOR: DAVID HENNEVELD, weerkundige

Naar aanleiding van mijn oproep voor weervragen kwam het volgende binnen: *In de Gildebrief las ik dat oostenwinden vaak doorstaan en dat oostenwinden ook vaak gepaard gaan met de opbouw van een nachtelijk windmaximum. Is hier ook een verband in? Als ballonvaarder weet ik, dat op zeer lage hoogte er al behoorlijke windsnelheden kunnen voorkomen, die de grotere/hogere molens met hun bovenste eind al opvangen.*

Windveld

Oostenwinden worden veroorzaakt door een hogedrukgebied ten noorden of ten noordoosten van ons land. Als tegenhanger zal de druk altijd laag zijn boven de Middellandse Zee. Tussen beide systemen in is dan een drukgradiënt aanwezig ofwel verval van luchtdruk en die veroorzaakt wind. Deze wind valt eigenlijk nooit weg, ook in de nacht niet. "Een oostenwind waait altijd door" is dan ook een vaak gehoord gezegde.

Inversie

Het nachtelijk windmaximum kan hiermee te maken hebben. Dit is een relatief hoge windsnelheid dichtbij het aardoppervlak, meestal tot rond 500 meter hoogte. Met de hoogte neemt de windsnelheid plots toe, vrijwel altijd onder een inversie (een warmere luchtlaag). Daardoor kan er op 300 tot 400 meter hoogte wel een windkracht 8 staan, terwijl er aan de grond maar windkracht 2 of 3 is. Met het naar beneden komen van de inversie komt deze windsnelheid dan ook steeds lager bij de grond te liggen, tot soms wel 50 tot 100 meter hoogte. De inversie komt tot stand door de dalende luchtbewegingen in het hogedrukgebied. Het nachtelijk windmaximum wordt ook wel *Low Level Jet* genoemd. Die is overdag verzwakt aanwezig, maar wordt verstoord doordat thermiekbellen de atmosfeer danig in beweging brengen. Deze turbulentie valt 's avonds helemaal weg, omdat de thermiek is verdwenen. Door de afkoeling aan de grond ontstaat dan een ontkoppeling tussen de grond en de lucht op enige hoogte erboven (50 tot 400 meter). Hierdoor valt de wrijving weg die door de thermiekbellen zijn veroorzaakt. Dit zorgt ervoor, dat de lucht op lage hoogte net onder de inversie in een versnelling komt. Dit komt onder andere door de sterke afkoeling in de nacht en de grote temperatuurverschillen rond de inversie en het ontkoppelen met de grond, waardoor er geen wrijvingseffecten meer optreden. In de ochtend - rond zonsopkomst - begint de onderste laag van de atmosfeer weer op te warmen en komen de thermiekbellen weer op gang. De Low Level Jet neemt dan weer snel in kracht af.

Het bovenste kaartje geeft een extreem voorbeeld van een Low Level Jet ofwel nachtelijk windmaximum. De grondwind neemt toe van windkracht 4 naar 5 gedurende de meting van 8 uur. Op enige hoogte (300 meter) neemt de gemiddelde windsnelheid echter toe naar 23 meter per seconde ofwel 46 knopen: een volle windkracht 9 (de rode lijn). Boven 400 meter neemt de wind weer flink af. Op het kaartje eronder is de windrichting zuidoost tot zuidwest (180 graden is pal zuid). (Dit is een voorbeeld uit Amerika - Copyright NOAA.)

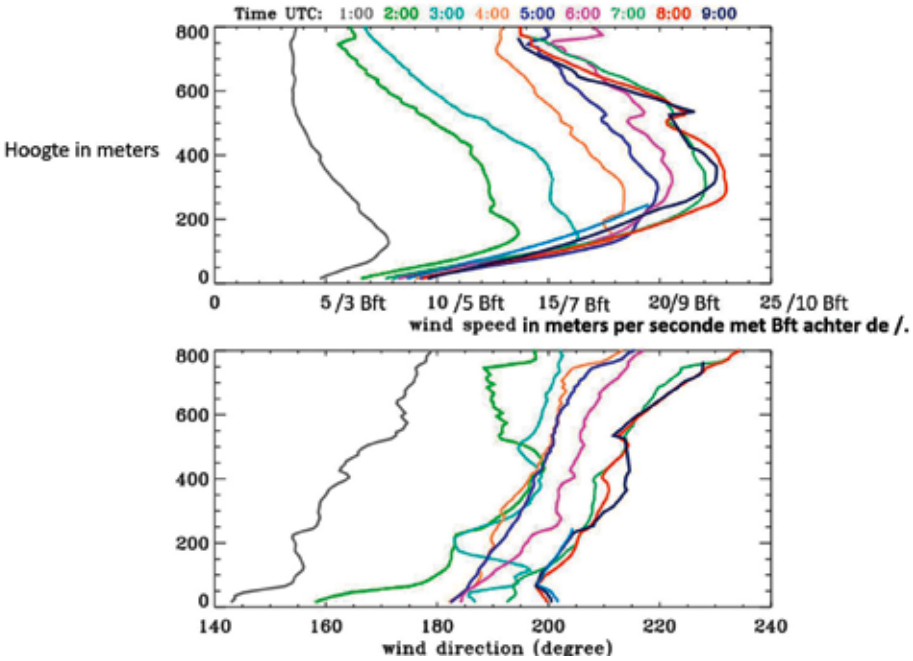

Boven: extreem voorbeeld van een Low Level Jet
Onder: de windrichting (180 graden is pal zuid)

Gezocht:

leerling-molenaar of tweede vrijwillige molenaar

Korenmolen De Korenbloem is een ronde stenen korenmolen uit 1775. De molen heeft twee koppel stenen, waarvan er een bestaat uit kunst-steen en een uit natuursteen. Het wieksysteem is oud-hollands. Er is een tafelluiwerk en een rollenkruiwerk.

Onze openingstijden zijn op zaterdag van 10 uur tot 14.uur en in over-leg. Ons adres is Molenstraat 2, 4011EL Zoelen

Paul Pos, 0625161296, vrijwillige molenaar

Gezocht:

Een ambachtelijke korenmolenaar voor de molen De Distilleerketel te Rotterdam-Delfshaven, die de molen wil huren en exploiteren

De molen De Distilleerketel is in 1986 wederom opgebouwd en heeft de status van rijksmonument. De molen is geschikt voor het malen van graan op professionele basis.

Per 1 januari 2021 komt de molen vrij. De eigenaar van de molen, Stichting Volkskracht Historische Monumenten, zoekt een ambachte-lijke professionele molenaar, die de molen wil huren en exploiteren.

De molenwinkel is in het seizoen geopend en de molen is (tegen betaling) te bezoeken.

Bent u geïnteresseerd? Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Annely Kuipers:

Telefoon: 010-2240324
E-mail: secretariaat@volkskracht.nl

Reactie van de Examencommissie op “Toegankelijker maar niet makkelijker”

DOOR: HUB VAN ERVE, voorzitter examencommissie De Hollandsche Molen

Op de eerste plaats wil ik benadrukken, dat het goed is om van tijd tot tijd je doen en laten tegen het licht te houden. Zo is het ook met de opleiding tot vrijwillige molenaar: wat is er niet zo goed, wat kan er beter. De zorg om meer molenaars delen we: het is ons gezamenlijke probleem. Daarom is het goed om met alle Gilde-leden over de opleiding van gedachte te wisselen. Ook de rol en het werking van de examencommissie mag hierin worden meegenomen.

In zijn voorstellen gaat Ouendag uit van een aantal aannames en voorbeelden, waarvan je op zijn minst kunt zeggen, dat het nogal gewaagde beweringen zijn. Laten we voorop stellen, dat de exameneisen het resultaat zijn van een samenwerking tussen het Gilde (de opleiders) en De Hollandsche Molen (de examinatoren). Er is destijds duidelijk gekozen voor een aparte - lees onafhankelijke - organisatie, die aan de hand van deze eisen het eindoordeel over de kandidaat geeft. Het Gilde heeft als ‘zeef’ vóór het eindexamen het ‘toelatingsexamen’ ingevoerd (voorheen het ‘proefexamen’). Inderdaad lijken deze examens op elkaar en dat is ook de bedoeling. Het zou de kandidaten op een dwaalspoor zetten als dat niet zo was. Misschien zou je daarom de titel ‘proefexamen’ weer terug moeten halen.

Ouendag noemt als voorbeeld de dubbele exameneis voor windborden en voor steekborden. Inderdaad, daar heeft hij gelijk: dat is niet nodig. De andere ‘ongerijmdheden’ zou ik dan ook graag willen weten, zodat we met het Gilde deze kunnen aanpassen. Dan weer een voorbeeld van een examinator die trots zou melden iemand te hebben laten zakken op de procesgang van een oliemolen. Ik kan mij niet voorstellen, dat een examinator van de examencommissie trots zou zijn op een gezakte. Mijn eigen ervaring is juist, dat alle examinatoren met mij ervan balen als een kandidaat niet slaagt. Daarom is er juist de laatste tijd erg veel aandacht geweest voor het opleiden van de examinatoren. Daarbij kwam heel duidelijk aan de orde onder andere: het benaderen en geruststellen van de kandidaat, de houding van de examinator en het op de juiste manier stellen van vragen. Verder zijn wij (volgens mij met zijn allen) van mening, dat het werken met een molen een grote verantwoordelijkheid legt op de schouders van de molenaar en daar hoort een gedegen opleiding bij plus een deugdelijke toetsing aan het eind.

De Hollandsche Molen

Verder zou de “overigens zeer verdienstelijke examencommissie van De Hollandsche Molen” wel tegen zijn vanwege hun eigen (financieel) belang. Zij zou zich volgens Ouendag uitvoerend moeten opstellen en de discussie afwachten. Dat is tot nu toe steeds ook de houding geweest van De Hollandsche Molen: het Gilde richt de opleiding in naar haar ideeën en De Hollandsche Molen toetst aan de hand van de gezamenlijk opgestelde exameneisen.

Tot slot een tweetal opmerkingen:

- Het zou een goede zaak zijn om eens precies uit te zoeken waaróm mensen stoppen met de opleiding. Is het te moeilijk? Is het te veel omvattend? Is er geen tijd voor? Zijn de omstandigheden van de leerlingen veranderd? Dat zijn allemaal vragen die uit een gedegen onderzoek onder afhakers beantwoord zouden kunnen worden. Daaruit kunnen we veel leren over de opleiding en vooral ook de informatie voorafgaand eraan.
- Met de 3-fasen checklist is al een begin gemaakt met een betere opbouw van de opleiding. Trek eventueel deskundigen aan die een logische en stapsgewijze opleiding ontwikkelen, zonder onnodige ballast.

Op het artikel ‘Toegankelijker maar niet makkelijker’ van Karel Ouendag in het septembernummer van 2020 van de Gildebrief zijn verschillende reacties binnen gekomen die we hieronder afdrukken. Boven het artikel, in de kopregel, stond: “OPLEIDING”, dit heeft bij sommigen de indruk gewekt dat dit vanuit het Gildebestuur afkomstig was. Het is echter een opiniestuk van Karel Ouendag. Vandaar dat we de kopregel hierbij hebben aangepast.

Redactie Gildebrief

Reactie op “Toegankelijker maar niet makkelijker”

DOOR: BART VAN DE BROEK, molenaar-in-opleiding bij De Hoop in Den Oever

Ik heb met belangstelling het artikel van Karel Ouendag in de Gildebrief 3/2020 over een vernieuwing van de opleiding tot molenaar gelezen. Ik ben zelf leerling en al redelijk ver gevorderd met mijn opleiding: toelatingsexamen in november 2020. Ik herken een aantal van de knelpunten die Ouendag noemt, maar ik ervaar deze in mijn opleiding niet of maar ten dele. Ik ben in opleiding bij de molen De Hoop in Den Oever waar de opleiding wordt verzorgd door de afdeling Noord-Holland.

Aanleiding

De aanleiding voor het artikel voor Ouendag was een dalende instroom van leerlingen en leerlingen die tussentijds stoppen, mede als gevolg van een lastige en langdurige opleiding. Ik kan echter op basis van de cijfers niet vaststellen, dat het leerlingenaantal afneemt. Ik kan de getallen die Ouendag noemt niet terugvinden in de tabel zoals die in de Gildebrief 1/2020 is gepubliceerd. Er is in 2019 een afname van 13 leerlingen (windmolen), maar er zijn er ook 16 geslaagd (wellicht zijn deze 13 onderdeel van de 16). Het aantal leerlingen is de afgelopen jaren ongeveer constant, terwijl het aantal geslaagde molenaars gestaag stijgt. Wellicht krijgen we in de komende jaren een verhoogde uitstroom, omdat de leeftijd van de molenaars hoog is. Daarmee onderschrijf ik het belang dat Ouendag aanstipt over werving van nieuwe leerlingen. Als het aanpassen van de opleiding helpt om nieuwe molenaars te werven, dan is dat zeker het onderzoeken waard.

Opleiding in fasen

Ouendag beschrijft drie manieren om molenaar te worden: het model van de Rijnlandse Molenstichting, het model van het Gilde en de opleiding door het Gild Fryske Mounders.
Ik wil daar graag een vierde variant aan toevoegen: het 3-fasen systeem van de afdeling Noord-Holland. Daar wordt het opleidingssysteem van het Gilde aangehouden, maar daarbij wordt de opleiding in drie fasen onderverdeeld:

- in fase 1 ligt het nadruk op het veilig werken met de eigen molen plus het weer
- in fase 2 wordt kennisgemaakt met andere molentypen, gaat de leerling ook stage lopen bij andere molenaars met daarnaast een verdieping van de stof uit fase 1
- in fase 3 wordt gewerkt aan een verdere verdieping, zodat uiteindelijk de totale examenstof beheerst wordt. In deze fase wordt het stage lopen bij andere molen(types) voortgezet.

Elke fase wordt met een fasetest afgerond:
- fase 1 door de eigen instructeur op de eigen molen
- fase 2 door een andere molenaar op diens molen
- fase 3 door een andere molenaar op de eigen molen.

Na de 3de fasetest wordt de leerling opgegeven voor het toelatingsexamen met daarna uiteraard nog het landelijk examen. Er is een overzichtelijke checklijst gemaakt waarin per fase duidelijk is aangegeven welke onderwerpen voor die fase aan de orde zijn. Uiteraard komen bij fase 2 en 3 alle onderwerpen uit voorgaande fasen opnieuw aan de orde. Op deze manier is het voor de leerling en de molenaar altijd duidelijk waar hij of zij aan toe is.

Deze gefaseerde aanpak heeft mij als leerling veel houvast en structuur gegeven. Ja, ik keek ook eerst wel behoorlijk aan tegen de twee dikke klappers met theorie (de 652 bladzijden zoals Ouendag deze noemt). Door de fasering kon ik zowat spelenderwijs door de stof heen werken. Wat mij ook erg heeft geholpen, is het feit dat de afdeling Noord-Holland ook een theoriecursus organiseert. Daarbij wordt in maandelijkse bijeenkomsten, door ervaren molenaars, elke keer een ander thema besproken en in een jaar globaal het gehele lesboek. Dat zorgt ervoor, dat de droge stof uit het boek toegankelijk wordt gepresenteerd en je direct gelegenheid hebt om vragen te stellen. Bijkomend voordeel van deze theorie-avonden was, dat ik ook medeleerlingen uit Noord-Holland leerde kennen.

Nieuwe opzet

Ouendag komt met een voorstel om de opleiding in twee stappen te doen: de kern en de verdieping. Na het afronden van de kern mag de molenaar zelfstandig draaien op zijn of haar eigen molen. Dat schijnt zo al in Rijnland en Friesland te werken. In de verdieping kunnen (specialistische) onderwerpen aan de orde komen die in de kern niet zijn behandeld of er kunnen deelcursussen komen per molentype. In de kern zou het niet moeten gaan om de ‘molenweetjes’, maar om de grote lijnen.

Ik ben het deels met Ouendag eens: het voert te ver om van alle latjes en onderdelen de namen te kunnen noemen op een examen. Het is natuurlijk wel van belang, dat de molenaar de belangrijkste onderdelen kent. Doordat de opleiding langere tijd in beslag neemt, heeft de leerling ook gelegenheid om hier langzaam in te groeien. Een aankomend fysiotherapeut kent ook niet meteen alle (Latijnse) namen van de botten en spieren, maar aan het einde van de opleiding is dat gesneden koek. Een eenduidig woordgebruik is van belang om met elkaar over bepaalde zaken (en problemen) te kunnen spreken. Als een ‘wouterlatje’ los ligt, dan is het van belang om te weten wat dat is en waarvoor het dient (omdat anders ook wiggen los kunnen komen).

De duur van de opleiding zou volgens Ouendag kunnen worden beperkt tot ‘de vier seizoenen’, dus afronden in één jaar. Ik heb daar toch vraagtekens bij. Het molenaarschap is een ambacht, dat je uiteindelijk leert door het (veel) te doen. Je moet je ‘vlieguren’ op de molen maken, zodat je vaardigheid ontwikkelt en daarmee spelenderwijs het vak onder de knie krijgt. Als we zoeken naar nieuwe aanwas, dan zullen dat mensen zijn die nog gewoon een baan hebben. Daarmee zijn ze beperkt in de tijd die ze kunnen besteden aan hun opleiding.

Dat het nu gemiddeld 2 tot 3 jaar duurt heeft volgens mij vooral daarmee te maken. De eis van 150 praktijkuren zou je immers in vier volle werkweken kunnen halen.

Ambacht

Eén onderdeel van het belang van de opleiding stipt Ouendag niet aan: het ambacht van molenaar staat op de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland. Naar mijn mening is hierdoor vastgelegd, dat de gediplomeerde molenaar in Nederland een 'allround' molenaar is. Hij kent alle kanten van het molenaarschap, van alle molentypes en industriemolens, tot (uiteraard) het onder alle omstandigheden veilig kunnen bedienen van de eigen molen. Bij het veilig bedienen hoort ook het kunnen uitvoeren van eerstelijns onderhoud en het tijdig opmerken van storingen die de werking van de molen kunnen beperken. Een molenaar is daarnaast ook ambassadeur voor de Molenwereld en hoort daardoor meer te weten dan alleen zaken over de eigen molen.

Ik zie daardoor voor De Hollandsche Molen (DHM) een belangrijke taak om de exameneisen voor alle molenaars eenduidig te houden en de kwaliteit van de examens (en daarmee van de molenaars) te bewaken. Een eenduidige kwaliteit is waarschijnlijk ook van belang voor het regelen van aansprakelijkheid en verzekering.
Dat er kosten gemoeid zijn met de examens lijkt mij logisch: er moet immers een examen worden voorbereid en uitgevoerd en er moet een registratie achteraf plaatsvinden. Je zou kunnen bepleiten dat de hoogte van het examengeld hoogstens kostendekkend zou mogen zijn Dat is nu € 100 volgens de website van DHM. Ik heb echter geen inzicht in de kosten die gemoeid zijn met een examen.

Voorstel

Om te komen tot een overzichtelijke opleiding stel ik voor om het Noord-Hollandse systeem als uitgangspunt te kiezen. Dat systeem kent al een fasering die tegemoet komt aan onderdelen van het voorstel van Ouendag. In de opbouw van fase 2 en 3 kan een aanpassing worden aangebracht. Fase 2 gaat meer in op verdieping op de eigen molen en in fase 3 volgt een verdieping en verbreding ook naar andere molens en molentypes. Stages bij andere molens - die nu al in fase 2 zijn opgenomen - worden doorgeschoven naar fase 3.
De fasetest na fase 2 kan gedaan worden door een andere molenaar dan de eigen instructeur. De leerling kan na afronding van deze fase veilig en zelfstandig draaien op de eigen molen. Deze fasetest wordt afgenomen onder verantwoordelijkheid van de eigen afdeling en afgesloten met een getuigschrift van de eigen afdeling. De tijd die de leerling aan de eerste twee fasen besteedt is tenminste 100 uur. Dan heeft die tenminste 20 dagen (van ieder 5 praktijkuren) op de molen doorgebracht. Of dit voldoende is, zal nader onderzocht moeten worden.
De derde fasetest wordt afgenomen door een andere molenaar op de eigen molen. Daarbij komen alle kanten van het molenaarschap aan de orde volgens de exameneisen van DHM. Tijdens de derde fase heeft de leerling zijn praktijkuren op andere molens gemaakt (de eis van het Gilde is 30 uur) en komt zijn totaal op de 150 uur die nu ook al geldt.

Examen

Mijn derde fasetest duurde ongeveer de hele dag. Ik ben zeer uitgebreid ondervraagd over alle onderwerpen: over de eigen molen, het weer en andere molentypen en de (globale) werking van industriemolens. Daarbij kwamen natuurlijk ook de praktische handelingen op de molen. Daarmee zijn alle onderdelen van het landelijke examen aan de orde geweest. Ik moet nu binnenkort het toelatingsexamen doen voordat ik het examen mag doen. Ik zie dit toelatingsexamen als een overbodige stap: er wordt immers nog een keer (en deze keer in 1,5 uur) alle stof behandeld. We zouden ruim een half jaar aan tijd kunnen winnen door direct na het afronden van de 3de fase het landelijke examen te doen. Het afdelingsbestuur draagt de kandidaat voor en weet als gevolg van het resultaat van de 3de fase, dat de kandidaat volledig en voldoende voorbereid is.

Instructeurs

Om de opleiding verder te kunnen verbeteren is het van belang, dat er goede instructeurs zijn. Niet iedere molenaar is ook zomaar een goede instructeur. Wellicht kan er vanuit de afdelingen of het Gilde een programma worden opgezet om instructeurs te begeleiden en te ondersteunen. Denk aan begeleiding van beginnende instructeurs door ervaren collega's en/of een korte opleiding voordat een instructeur aan de slag gaat.
De huidige Basisopleiding is van 2016, dat is dus vrij vers. Ik wil wel voorstellen om te zien of er digitale ondersteuning voor de theorie gemaakt kan worden. Er bestaan al uitgebreide lessen op het internet, onder andere van Kees Vanger waarin vele foto's de theorie inzichtelijk maken (kijk op https://www.slideshare.net/keesvanger/hoe-werkt-een-molen). Voor jongere generaties is digitalisering eigenlijk 'een manier van leven'. Dat maakt voor hun wellicht de drempel lager om met de opleiding te starten.

Afronding

Het aanpassen van een opleiding is niet zomaar gedaan. Een eerste stap om tot verandering te komen is wel, dat we er met elkaar over in gesprek gaan. Dan kunnen we zien waar de goede punten zitten in het huidige systeem en waar we verbeteringen kunnen doorvoeren. Uiteindelijk streven we er allemaal naar om goede en gemotiveerde molenaars te krijgen en te houden. Ik ben graag bereid om een bijdrage aan deze ontwikkeling te leveren.

De website van Kees Vanger

Reactie op artikel Karel Ouendag

DOOR: KLAAS TOXOPEUS, voorzitter Gild Fryske Mounders

Met veel belangstelling hebben we kennis genomen van de inhoud van het artikel over de opleiding bij het Gilde "Toegankelijker maar niet makkelijker".

We kunnen ons vinden in de richting die hij aangeeft voor een aanpassing in de opleiding en het examen, zodat meer molenaars hun diploma zullen halen.

In zijn paragraaf C schrijft Karel dat de *examenvragen* bij het Gild Fryske Mounders vooraf bekend zijn. Dit klopt niet, de *exameneisen* zijn van te voren bekend. Zie hiervoor onze website www.molenaarworden.nl onder het kopje 'opleidingen'. Als je hierop kijkt, zie je dat ook van onze molenaars veel wordt verwacht. Wij leiden inderdaad op tot goede molenaars, zoals Karel omschrijft.

We weten van de paar molenaars die zowel bij jullie Gilde als bij ons Gild zijn geslaagd, dat de examens sterk vergelijkbaar zijn, maar jullie opleiding behelst veel meer theorie.

Het aantal aanmeldingen voor de opleiding, het aantal leerlingen en het aantal geslaagden is bij ons Gild al jaren ongeveer gelijk. We maken ons echter, net als jullie, wel zorgen over het aantal gediplomeerde molenaars en hun hoge gemiddelde leeftijd. Daarom overwegen we een actie te starten om meer en jongere leerling-molenaars te werven.

Wis yn'e wyn
Gild Fryske Mounders

De opleiding stroomlijnen

DOOR: EPHREM JACOBS, molenaar sinds 24 september 2020

In de vorige Gildebrief stond een artikel over het toegankelijker maken van de molenaarsopleiding. Een groot deel van dat doel kan volgens mij ook met minder ingrijpende veranderingen bereikt worden.

Opleiding

Iedereen kent de drie dikke mappen. Om die vanaf de eerste bladzijde door te worstelen is weinig aantrekkelijk. De kunst is om de goede bladzijden en hoofdstukken op het juiste moment in de opleiding te bekijken. Later in de opleiding vallen bij het lezen van dezelfde onderwerpen andere bijzonderheden op. Daarnaast zijn er in de molenwereld diverse presentaties te vinden met dia-series, films, samenvattingen, overzichten, vragenlijsten en ander materiaal over diverse onderwerpen in en rond een molen. Voor de opleiding is meer dan voldoende materiaal beschikbaar op ieder moment van de opleiding.

De verschillen zijn groot

De verschillen tussen molenaars, instructeurs, stagemolens en opleidingsmolens zijn groot. De afdelingen organiseren theorieavonden. Op landelijk niveau wordt een molenweercursus gegeven. Lokaal organiseren molenaars voor geïnteresseerde leerlingen praktische theorieavonden.
De verschillen bij de instroom van leerlingen zijn ook groot: liever een praktische of een theoretische opleiding, de mate van technisch inzicht, de moeite met het leren van nieuwe namen en begrippen en de beschikbare tijd voor de molen. De een heeft meer begeleiding en houvast nodig tijdens de opleiding, terwijl bij een ander die 'bemoeienis' irritant overkomt. De een zal na de eerste ervaringen snel af en toe naar een andere molen willen om meer inzicht in de verschillen te krijgen, terwijl dit bij een ander voor verwarring zorgt. De volwassenen mio's weten van zichzelf wat voor hun opleiding goed is.

Gebruik die verschillen

Met al deze verschillen zal een eenduidig en voor iedereen passende leerweg onmogelijk zijn. Ook het andere uiterste - alle lesmateriaal en mogelijkheden aan een nieuwe leerling geven (of eigenlijk daaronder bedelven!) - zal weinig motiverend werken. Molenaars zijn verschillend en leerlingen zijn net zo divers. De kunst is om een passende aanpak te vinden, waarbij iedereen tevreden is. Dat zoekproces kan een paar stappen nodig hebben voordat een goede combinatie gevonden is. Dan zijn zowel de molenaar als de leerling prettig en ontspannen met de opleiding bezig.
Voor deze aanpak met verschillende en goede manieren van opleiden zal weinig extra's nodig zijn. Mogelijk helpt wat ondersteuning bij het zoeken van een goede plek voor een mio, een wat betere ontsluiting van het beschikbare lesstof of wat meer uitwisseling over de lokale aanpak. De kracht van de opleiding zit in het benutten van de aanwezige verschillen.

Voorstel: eerst een regionale toets

De huidige normen blijven hetzelfde voor de afronding van de opleiding: minimaal 150 praktijkuren, waarvan minimaal 30

uur op een andere molen verdeelt over alle seizoenen plus een instructie over valbeveiliging. De eerste stap richting afronding is een toets of iemand zowel praktisch als theoretisch ver genoeg is om een examen te gaan doen. Die toets kan op ieder moment gehouden worden. De molen voor die toets mag de eigen molen zijn of een andere al bekende molen. De toets mag door bekende molenaars worden afgenomen met als mogelijke aanvulling, dat een 'onafhankelijke' molenaar hierbij betrokken is. Na afloop van een positief afgeronde toets ondertekenen deze molenaars het bekende 'gele' formulier, waarmee het landelijk examen aangevraagd wordt. Deze toets lijkt meer op het huidige gang van zaken rond het invullen van het 'gele' formulier dan op het huidige regionale examen. De doorlooptijd en examendruk verminderen hierdoor.

Daarna een landelijk molenexamen

Bij voorkeur vervalt ook bij het landelijk examen de afhankelijkheid van het seizoen. Met de klimaatverandering kan een voorjaar grotendeels windstil zijn, waarna de zomer begint met het ene lagedrukgebied na de andere (zoals in 2020). Probeer in deze fase maatwerk te leveren zonder op kwaliteit in te leveren. Bij een voorkeur van de mio voor snelheid is de afstand van en naar de examenmolen minder belangrijk. Is een beperkte afstand belangrijker, dan zal de wachttijd op een examen wat langer zijn. Net als nu blijft de wachttijd maximaal een half jaar na de regionale toets. Mogelijk kan het examen afgenomen worden door een menging van regionale en landelijke examinatoren. Voor het slagen is de belangrijkste norm: is het verantwoord om de sleutel van een molen aan de kandidaat te geven. Dat wil zeggen: verantwoord voor de molen, verantwoord voor de bezoekers en verantwoord voor de kandidaat zelf in de diverse situaties op een molen.

Samenvatting

Lever maatwerk in alle fasen van de opleiding en bij de afronding. Maak daarbij dankbaar gebruik van de verschillen in het opleidingsmateriaal en de verschillen in de molenaars. Vervang de twee vergelijkbare examens door een minder beladen lokale toets met daarna één formeel examen. Schrap alle onnodige wachttijden in de eindfase van de opleiding.

De foto is gemaakt door Nico van den Broek tijdens mijn examen op 24 september 2020 op De Hoop in Bunschoten.

Molenaarsdiploma

DOOR: JOHN HOLTACKERS, oud-voorzitter Molen De Kroon, Arnhem
oud-hoofd Personeel en Organisatie
oud-docent Personeel en Organisatie HAN

Graag zou ik er op willen wijzen, dat het hebben van een molenaarsdiploma niet verplicht is om een molen te mogen draaien. Als het bestuur van een molen er op staat, kan het hebben van een diploma uiteraard verplicht gesteld worden. Vaak wordt gesteld dat "dit van de (opstal)verzekering moet!" Als oud-bestuurslid van molen De Kroon in Arnhem had ik dat van iedereen gehoord, behalve van de verzekeraar zelf!! Toen is de verzekeraar gevraagd of die er bezwaar tegen had, als een niet-gediplomeerde vrijwilliger met vele jaren ervaring als zelfstandig molenaar mocht draaien. Nog dezelfde dag is bericht ontvangen van de verzekeraar, dat daar geen bezwaar tegen bestond!! Daarna duurde het nog maanden om de weerstand te overwinnen van collega-molenaars en van een bestuurslid zonder dat daar inhoudelijke bezwaren aan ten grondslag lagen.

Waarom dit verhaal? De opleiding van molenaar duurt naar mijn mening onnodig lang. Het is de vraag of deze voldoet aan de vraag van moderne besturen. Het gaat er volgens mij met name om de molens zoveel mogelijk te laten draaien. Het kennen van alle onderdelen is dan niet nodig. Wel zouden molenaars wat meer zakelijk en maatschappelijk besef bijgebracht moeten worden om in eigen onderhoud te kunnen voorzien. Als de drempel om molenaar te kunnen worden lager wordt, is de kans verhoogd op meer vrijwilligers en daarmee het bereiken van doelstellingen!

Kopie zaagschuur in Zweden

Met plezier kan ik jullie vertellen, dat ik de voorkant van de zaagschuur van houtzaagmolen De Heesterboom in Leiden heb nagebouwd, maar dan alleen als schuur/garage dus zonder achtkant. De breedte is 4,10 meter, de lengte 6,25 meter en de hoogte 3,64 meter. Hij staat in Zweden, waar wij een tweede huis hebben. Op de foto zien jullie tweemaal een dubbele deur met ertussen een 'vaste' gele wand. Maar dat is schijn, want die worden helemaal opengeschoven tot een ingangsbreedte van 2,60 meter, zodat de auto naar binnen kan rijden. Op de tuitgevel staat een windwijzer met een originele Bremer-haan, zoals die op de vangstok van Groninger molens voorkomt. De twee pianovleugel-vormige ramen zijn precies gekopieerd naar een foto van De Heesterboom uit 1981.

Martin E. van Doornik

Foto: Arthur de Groodt

©2020 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

WORD MOLENAAR

Wij zijn Jolanda Velthuis en Marianne Prenger. Wij zijn enthousiaste molenaars-in-opleiding en wij doen dit op de prachtige Monnikenmolen in Sint Jansklooster. In ons dagelijks leven zijn wij allebei werkzaam in een vitaal beroep.
Er zijn op dit moment vijf molenaars-in-opleiding. Eén daarvan is even gestopt, maar is van plan het later weer op te pakken. Onze instructeur is Bram Troost en in totaal zijn we met tien molenaars die ons allemaal mede wegwijs maken op de molen. Een van die molenaars is Johan Brinkman: hij spijkert ons bij wat het weer betreft, want daar is hij heel bevlogen in. Verder volgen wij de theorie-avonden op de korenmolen van Havelte en molen De Passiebloem in Zwolle. Daar treffen we veel enthousiaste molenaars en worden we vaak uitgenodigd om op hun molens te komen kijken. We proberen dan ook regelmatig bezoekjes af te leggen aan verschillende molens. Zo hebben we laatst een bezoek gebracht aan houtzaagmolen De Jager in Woudsend.
Jolanda Velthuis heeft op 24 oktober op molen de Ooievaar in Terwolde toelatingsexamen gedaan en is daarvoor geslaagd!
Even terug naar onze eigen molen: de Monnikenmolen is een riet-gedekte stelling-korenmolen met een voeghouten kruiwerk. De molen dateert van 1857 en is in 1997 volledig gerestaureerd. Wij malen zowel consumptie-meel als meel voor veevoer. Naast onze molen bevindt zich ons pannenkoekenrestaurant. Daar kan je heerlijke pannenkoeken eten, uiteraard gebakken van ons eigen meel. Natuurlijk kun je er ook een kopje koffie drinken: onze enthousiaste vrijwilligers heten u van harte welkom!
Tot ziens op de Monnikenmolen!

Fotograaf: Jacquelien Scholten

Geef een eigen draai aan de molen!

Word molenaar!